

Rummelighed

Ikke alle skoler er så rummelige, som de selv forestiller sig.

Oplysning til vedkommende

* Den klassiske embedsmand er ved at træde af – i det mindste kan vi se enden på ham. Det betyder, at vi ganske vist stadig har embedsmænd af navn, men de gavner ikke på samme måde som tidligere.

I bureaukratiets glansperiode udfyldte en embedsmand sin rolle på samme måde, som andre embedsmænd havde gjort før ham. Han var i gentagelsens vold og var det med stolthed. Og det var oven i købet ligetil for ham, for det lå i kortene, at en embedsmand gjorde sin pligt og mestrede en kedsommelig puklen med de givne opgaver. Men at pukle i pligtens navn er i dag passé. Embedsmanden forsvinder i takt med den stærke pædagogiske indsats – i skole- såvel som i arbejdslivet – for at få fokuseret på den personlige udvikling. Det betyder, at vi forlanger, at eleven eller den ansatte skal overskride grænser, hvilket igen betyder, at de skal følge deres lyst og udvikle sig for at blive noget andet, end de umiddelbart 'er'. Tidligere gjaldt det blot om at udfylde sit embede, ikke om at udvikle sig.

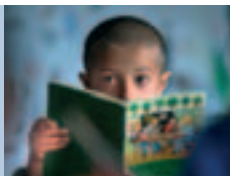
Konsekvensen af at afskaffe embedsmanden lader sig næppe overdrive. Heri impliceres nemlig en revolution af vores traditionelle opfattelse af en grundlæggende grænse mellem at gøre sin pligt i embedssammenhænge og være fri i offentlige sammenhænge. Distinktionen kender vi fra Immanuel Kant.

Da Kant i 1784 ville forklare sig omkring fænomenet oplysning, skelnede han mellem en privat brug af fornuften med begrænsninger og en offentlig brug uden begrænsninger. Den private brug er den huslige fornuft, en nok så stor fællesheds fornuft, og sådan tænker vi embedsmandens fornuft. Den offentlige og frie brug tilhørte den lærde, der skulle skrive, og Kant mente skrive, til publikum i almenhed. Denne frihed var Kant optaget af. I hans tid var det trosfrihed, det handlede om. Vi er øjensynligt mere optaget af ytringsfrihed; men de to ting må ikke forveksles. De lærdes offentlige skrivi var til, for at fornuften kunne møde sig selv. Det lå datidens skrivende fjernt, at det handlede om at gøre sig til og få andres opmærksomhed i form af læserbreve, kommentarer eller chat på nettet. Set med datidens briller er vor tids problem, at vi forveksler frihed og publikum med ytringsfrihed og medieopmærksomhed. Og det giver os et problem med, hvad vi må sige frit og gøre andre opmærksom på. Vi finder, vi har fri ret til at offentliggøre vores private meninger. Her er det, den Kantske logik bryder sammen.

Når eksempelvis en officer ubebyrdet anvender sin ret til at tale og siger noget om brugen af tortur, så taler han med reference til noget, der ikke skulle have været offentliggjort. Det samme sker, når danske soldater (og først og fremmest deres overordnede), danske præster og for den sags skyld danske 'lærere' udtaler sig som personer. Men hvorfor gør de det? Er de ubegavede? Næppe. Men de er udtryk for personer i en tid, hvor Kants distinktioner ikke længere er fornuftige. Personskabets æra stiller nye betingelser. Her offentliggøres det private, fordi selve modstillingen mellem det offentlige og det private er passé.

Mange – også mange filosoffer – forsøger fortsat at påberåbe sig en skelnen mellem det private og det offentlige, idet de forudsætter, at distinktionen mellem det offentlige og det private forbliver grundkonflikten. Det er det ikke. Samtidens konflikt udspiller sig mellem den personlige gøre sig til offentligt – det som vi også kalder personlig udvikling – og grænserne herfor. Problemet er, at de fleste af os har en ubændig trang til at offentliggøre os. Det nutidige problem handler ikke alene om at frygte at blive set, men problemet med at blive set bliver så stort, fordi vi ønsker at blive set og hørt – og frem for alt bliver det.

Som Voltaire sagde i et forsvar for tolerancen: 'Min Herre! Deres synspunkter er mig vederstyggelige, men jeg vil dø for Deres ret til at fremføre dem!' Med andre ord: Den anden har lov til at mene noget nonsens, men det gør ham ikke mindre respektabel. Det er da til at forstå. Men det uhyrlige ved vore dages forhold er, at jeg også skal respektere dét, den anden mener, blot fordi han mener det. Det betyder, at man ikke kan slippe af sted med forsonligt at sige, at 'det du mener – også uden for embedet – er noget sludder, men du er sgu' go' nok'. Voltaire ville ikke andet end at forsvare den andens ret til at mene noget. For min del vil jeg forsvare retten til at sige, at der er forskel på det, vi mener, og i lyset heraf vurdere, om forskellen vedkommer os eller ej. Forekommer forskellen vedkommende, har vi et mellemværende, og du er blevet mig 'vedkommende'. Der er så meget, man blot kan bære over med. Men efter embedsmandens og de faste grænsers død er der udsigt til, at der bliver mere – og nogle steder for meget – at bære over med. Vi er derfor nødt til at opsøge og forstå nye grænsemarkeringer for, hvad der kan siges hvornår. Tidens pædagogik fejrer den enkelte persons udviklende grænseoverskridelser – og grænser åbenbares først i og med overskridelsen. ▲

4

“Rummelige? Jamen, selvfølgelig er vi det”

Når skoler bliver spurgte, om de giver plads til elever med særlige behov, svarer de fleste, at det gør de naturligvis. Men samtidig stiger antallet af elever på landsplan, som henvises til specialundervisning.

8

Den elegante afvisning

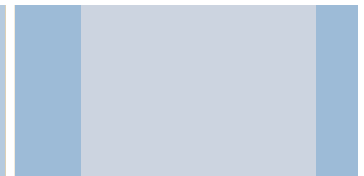
Daginstitutionens højeste mål er at lære børnene at være sammen. Men nogle gange har man bare lyst til at være sig selv, og det kræver, at man behersker den elegante afvisning, siger lektor Eva Gulløv.

10

Stilstand i rasende fart

Tiden er ved at løbe af med os, mener den norske professor i socialantropologi Thomas Hylland Eriksen, der blandt andet anbefaler, at vi får lavet en tidspolitik.

14

Det gode liv sat i system

Vækstens pris i form af sociale opløsningstendenser, stigende kriminalitet, familier der går fra hinanden, forsikringspræmien for at isolere sig fra risici med privat sygesikring og privatskoler – alle de skjulte omkostninger for mennesker og miljø – burde tælle med i et mål, hvis dette udgør målrammen for politikken i et samfund. Kommentar af ph.d.-studerende Olaf Corry.

16

Passende original

I 1968 skrev alle gymnasieelever dansk stil på samme måde. I 2001 er danske stile mere forskellige. Men de er ens i deres vilje til at være forskellige. Ny ph.d.-afhandling sætter fokus på originalitetsfordringen til det skriftlige arbejde i gymnasiet.

20

Præsten og majoren forstyrrer Immanuel Kants gravfred, men hvad gør presserådgiveren?

Nu om dage hylder vi den tyske Immanuel Kants tanke om ytringsfrihed i det offentlige og lydighed i embedet. Men ifølge tidligere presserådgiver og mag.art. i filosofi Henrik Gade Jensen tør mange af os ikke tage Kants tanker tilstrækkeligt alvorligt. Læs her, hvem han mener, de feje er.

24

Snobber graver grøfter dybere

Den dybe grøft mellem teori og praksis inden for de videregående uddannelser forhindrer et godt samarbejde mellem teori- og praktiksteder. Professor i filosofi Anders Lindseth fra Norge forsøger at stoppe grøftegraveriet ved at organisere videregående uddannelse på en ny og usnobbet måde.

27

Læs !les Läs

Svenske børn læser flere bøger i deres fritid end danske. Men der er ingen grund til at gå i panik. Danske børn læser fortsat lige så meget som for 10 år siden, trods konkurrencen fra billedmedierne. Undersøgelse fra Center for Børnelitteratur peger på, hvordan børns læselyst kan fremmes.

Asterisk • 17 • juni • 2004

Redaktører: *Lars-Henrik Schmidt (ansvarshavende), Claus Holm, Steen Bruun Jensen*
 Redaktionskomité: *Martin Bayer, Ida Wentzel Winther, Signe Pildal Hansen, Jette Kofoed, Lars Geer Hammershøj, Jakob Albrecht, Anders Lindskov*

Redaktionens adresse: Danmarks Pædagogiske Universitet, Rektoratet, Emdrupvej 101, 2400 København NV
 Abonnement og henvendelser til redaktionen: Asterisk@dpu.dk
 Abonnementet er gratis. Asterisk udkommer 6 gange om året.

Layout: Rumfang ApS
 Forside: Scanpix
 Tryk: CenterTryk, Holbæk
 ISSN nr.: 1601-5754
 Oplag: 11.500

»Rummelige? Jamen, selvfølgelig er vi det«

* Hvad skal skolen rumme? I disse år er skolens rummelighed et af de mest diskuterede emner. Der nedsættes arbejdsgrupper, diskuteres, forskes, skrives og udgives bøger. Og skal man tro de officielle hensigtserklæringer, kan skolen rumme en del. Spørger man til gengæld det stigende antal elever, som henvises til forskellige former for specialundervisning, er svaret et andet.

Bag hvert eneste henviste barn gemmer der sig en historie om, at netop det barn på grund af forstyrrende adfærd, funktionsnedsættelse eller faglige vanskeligheder alligevel ikke kunne rummes i normalundervisningen.

»Inkluderingshåndbogen er egnet til at få øjnene op for, at områder i skolen måske ikke er helt så rummelige, som man forestiller sig.«

Ifølge lektor i specialpædagogik ved Danmarks Pædagogiske Universitet, Susan Tetler, skyldes det stigende antal elever i specialtilbud, at det er svært at leve op til hensigterne om rummelighed. Men det er ikke umuligt. Sammen med lektor Kirsten Baltzer fra DPU har hun derfor lavet en dansk bearbejdning af den engelske, 'Index for Inclusion', som er oversat til 10 sprog.

Inkluderingshåndbogen skal skabe større sammenhæng mellem de noble hensigter og skolens hverdag.

»Når jeg er ude på skoler, oplever jeg, at der er stor forskel i rummelighed. De fleste lærere og ledelse fortæller, at de oplever, at deres skole er rummelig. Men ofte viser det sig, at der er forskel på, hvad de

tror, de gør, og hvad de rent faktisk gør. Det er egentlig ikke så underligt. Som lærer kan det være svært at se, hvad der foregår bag om ryggen på én. Inkluderingshåndbogen er egnet til at få øjnene op for, at områder i skolen måske ikke er helt så rummelige, som man forestiller sig«, siger Susan Tetler.

Ifølge Susan Tetler kan håndbogen gøre skoler mere opmærksomme på konkrete områder, som er vigtige at arbejde med for at udvikle rummeligheden. Bogen er ikke en manual, der præcist fortæller, hvordan tingene skal gribes an. Det er en slags øjenåbner, der lægger op til, at hver enkelt skole finder sine egne veje til at fremme rummeligheden med opbakning fra de kommunale forvaltninger.

»Når man taler om rummelighed og inkludering kan det virke meget diffust og ukonkret – for hvor skal man begynde? Der er et kinesisk ordsprog, der siger, at selv den længste rejse begynder med det første skridt. Men nogle gange kan det være svært at se, hvad det første skridt skal være,« siger hun.

Alle skal inddrages

Inkluderingshåndbogen er oprindelig skrevet af professor Tony Booth og professor Mel Ainscow fra Center for Studies of Inclusive Education. En grundlæggende tanke i bogen er, at alle, der har med skolen at gøre, skal inddrages i udvikling af skolens rummelighed: Skolens ledelse og medarbejdere, elever, forældre, skolebestyrelse, kommunens administrative og politiske ledelse samt andre medlemmer af skolens lokalmiljø.

Med bogen i hånden kan skolen vurdere den reelle rummelighed ved hjælp af en række indikatorer.

»Ideen med materialet er, at flere parter skal involveres i udviklingen af skolens rummelighed, så problemer løses i fællesskab. I dag fokuserer man ofte på den enkelte elevs fejl og mangler. Hvis der er 'noget i vejen' med et barn, tager læreren eller skolen kontakt til det lokale PPR-kontor eller skolens specialcenter for at finde den pædagogiske løsning, som passer til eleven. Selv om man handler ud fra et ønske om at være rummelige, individualiserer man i realiteten problemerne. I stedet for at reflektere over de omgivelser og den skole, barnet er en del af, forbliver majoritetskulturen uforandret. Og det er jo netop ikke rummelighed,« siger Susan Tetler, der taler for, at man bør arbejde mere med at finde de ressourcer, eleven kan tilbyde fællesskabet.

I stedet for at lade automatikken råde, lægger Inkluderingshåndbogen op til, at skolen løbende tager temperaturen på sin egen rummelighed. Håndbogen behandler blandt andet spørgsmålet om partnerskaber med 'kritiske venner' i skikkelse af PPR-kontorer, seminarier, lærere og skoler.

»Uddannelsesområdets decentrale opbygning betyder, at der kan foregå spændende ting i en by, som de ikke kender til i en anden by 50 kilometer væk. I stedet for at lære af de indhøstede erfaringer, skal vi hele tiden starte forfra med at udvikle praksis.«

Susan Tetler fortæller, at der egentlig ikke er meget nyt og opsigtsvækkende i Inkluderingshåndbogen – ud over at den systematisk opsamler og omsætter den relevante viden på området.

»Det er jo meget jordnært og meget dagligdags og tager udgangspunkt i indikatorer, som forskningen peger på, og som er udtryk for, om en skole er rummelig eller ej. Når vi har besluttet os for at udgive bo- ▶

Når skoler bliver spurgt, om de giver plads til elever med særlige behov, svarer de fleste, at det gør de naturligvis. Men samtidig stiger antallet af elever på landsplan, som henvises til specialundervisning. En dansk version af den engelske håndbog 'Index for Inclusion' kan hjælpe skoler med at blive mere inkluderende. Ikke kun i deres selvforståelse. Men også i virkeligheden.

FOTO: POLFOTO

Om Inkluderingshåndbogen

Skoleforvaltning, skoleledelse, lærere, forældre, elever og medlemmer af skolens lokalmiljø – alle, der har med skolen at gøre, skal ifølge Inkluderingshåndbogen inddrages i arbejdet med at udvikle den inkluderende skole. Håndbogen giver konkrete arbejdsredskaber til brug for arbejdet. For eksempel stilles hundredvis af spørgsmål, der skal få skolens medarbejdere til at reflektere over, hvor inkluderende skolen egentlig er. Her følger 20 af spørgsmålene:

- Føler alle elever, at de går på en skole, hvor det er muligt at opnå gode resultater?
- Undlader skolens medarbejdere at sammenkæde forventninger til, hvad en elev kan præstere, ud fra kendskab til elevens søskende eller børn fra nabolaget?
- Bliver elevernes præstationer vurderet mere i forhold til deres egne forudsætninger end i forhold til, hvad andre præsterer?
- Prøver skolen at imødegå et negativt syn på de elever, som synes, det er svært at følge med i undervisningen.
- Er forældrene helt klar over, hvad de hjemme kan gøre for at støtte børnenes læring?
- Bliver forskellighed betragtet som en ressource til støtte for læring snarere end som et problem?
- Undgår skolens medarbejdere at udpege enkelte elever til syndebukke?
- Undgår personalet at ansue almindelige elever og elever med særlige behov som modsætninger?
- Forstår man, at ekskludering af elever med en nedsat funktionsevne kan være et produkt af forestillinger og holdninger snarere end af praktiske problemer?
- Er elever fra lokalområdet blevet nægtet optagelse i skolen inden for det seneste år?
- Er bygningernes arkitektur og indretning udformet med henblik på tilgængelighed for mennesker med nedsatte funktionsevner?
- Undlader medarbejderne at bruge negativt ladede betegnelser for elever, som får specialundervisning?
- Bliver støttestrategier styret af elevbehov mere end af håndhævelse af professionelle domæner?
- Observerer lærerne lejlighedsvis hinandens undervisning med henblik på en fælles refleksion ud fra et elevperspektiv?
- Bliver elever med minoritetssproglig baggrund mødt med forventninger om, at de skal klare sig godt i skolen?
- Er skolens medarbejdere, forældre, elever, skolebestyrelse og kommunale skolemyndigheder enige om, hvad mobning egentlig er?
- Er skolen tilstrækkelig opmærksom på, at elever, der er alt for stille, kan mistrives i skolen?
- Har støttelærerne medansvar for hele klassen, eller knyttes de bare til enkeltelever?
- Er der en fælles forståelse af, at inkludering handler om kontinuerligt forøget deltagelse i og adgang til skolen?
- Bliver personale fra lokale specialskoler, specialklasserækker eller andre specialinstitutioner inviteret til at dele deres erfaringer med almenundervisningens personale?

- gen, skyldes det, at de fleste bøger om inkludering og rummelighed diskuterer de overordnede problemstillinger. I Danmark har vi tilsluttet os idéen om rummelighed siden 1960'erne, men det meste er foregået på et retorisk plan og har ikke fokuseret på den praktiske implementering,« siger Susan Tetler, der mener, at bogen er en god anledning til at se på mulighedsrummet, de eksisterende menneskelige og materielle ressourcer og gode erfaringer i stedet for at overfokusere på barriererne.

»Herhjemme er vi nok lidt for tilbøjelige til at prioritere omsorg, nærhed, tryghed og beskyttelse. I realiteten gør vi børnene en bjørnetjeneste ved at beskytte dem alt for ihærdigt mod verden udenfor, fordi de ikke får mulighed for at udvikle sig.«

Udfordringer med sikkerhedsnet

Ifølge Susan Tetler er problemet med den nuværende udskillelse af elever til specialundervisning, at man efterhånden er nået til smertepunktet økonomisk og menneskeligt. Menneskeligt, fordi udskillelsen fjerner børnene fra de jævnaldrendes sociale fællesskab.

»Baggrunden for at tage elever ud af klassen er ofte adfærdsproblemer, men hvis børnene nogensinde skal lære at gebærde sig i vores samfund, og hvis de andre elever skal kunne optræde som rollemodeller, er børnene nødt til at være sammen.«

Når Susan Tetler har besøg af skolefolk, embedsmænd og kolleger fra udlandet, er en af de mest almindelige reaktioner, at gæsterne har sympati for omgangsformerne mellem lærer og elev. Men de hæfter sig også ved, at så mange elever stadig går til specialundervisning, i specialklasse eller på special-

skole. Og de undrer sig over, at folkeskolen prioriterer omsorg så højt på bekostning af faglige udfordringer til elever i den vidtgående specialundervisning.

»Der er en tendens til, at underviserne forståeligt nok gerne vil skærme børnene mod den rå virkelighed. Elverne bliver beskyttet mod at blive drillet, lide nederlag og mod en behandling af dem som lidt anderledes. Det er klart, at børn med særlige behov skal have støtte, men de skal også lære autonomi. De skal møde omsorg, men også møde udfordringer i form af lidt mere risikofyldte situationer med sikkerhedsnet, fordi det er det, de lærer mest af. Herhjemme er vi nok lidt for tilbøjelige til at prioritere omsorg, nærhed, tryghed og beskyttelse. I realiteten gør vi børnene en bjørnetjeneste ved at beskytte dem alt for ihærdigt mod verden udenfor, fordi de ikke får mulighed for at udvikle sig, og dermed gør vi dem mere 'handicappede' i forhold til de andre børn,« fortæller Susan Tetler.

Det er i øvrigt ikke kun elever i specialklasse, der kan føle sig marginaliserede. Det samme kan gøre sig gældende for deres lærere. På skoler, hvor rummelighed ikke er gjort til en fælles opgave, fortæller deres lærere, at de ofte føler sig lige så marginaliserede som eleverne. Pædagogisk og fysisk er specialklasserne tit placeret i periferien af skolens virksomhed.

Ved at gøre inkludering til en sag for alle på skolen, undgår man ifølge Susan Tetler, at den enkelte lærer oplever at stå alene med ansvaret og de selv-kritiske spørgsmål: 'Gør jeg det rigtige, gør jeg det godt nok?'

»De steder, hvor man ser det som en fælles opgave, fortæller medarbejderne, at den største gevinst er samarbejdet – at man kan inspirere hinanden til at overskride personlige og faglige grænser.« ▲

Susan Tetler

Lektor ved Institut for pædagogisk psykologi
Danmarks Pædagogiske Universitet

Jakob Albrecht
jaal@dpu.dk

Daginstitutionens højeste mål er at lære børnene at være sammen. Men nogle gange har man bare lyst til at være sig selv, og det kræver, at man behersker den elegante afvisning, siger lektor Eva Gulløv.

Den elegante afvisning

* Derhjemme har man sit eget værelse. I daginstitutionen er det private rum begrænset til en knage til overtøj og en hylde til madpakken, mens dagen må tilbringes på en stue med 20 andre børn og to pædagoger. Og det er her, i daginstitutionen, at danske børn tilbringer en stadig større del af deres tid. I 1975 gik 34% af de 3-5-årige børn i daginstitution. Det tal er i dag nået op på 91%, hvilket gør daginstitutionen til det sted, hvor børn er sammen. Omvendt betyder det også, at det er blevet væsentligt sværere for børn at være alene.

»De har ikke noget valg. De er nødt til at være der, sådan er det jo med den slags pædagogiske institutioner. Der er imidlertid stor forskel på, hvor gode institutionerne er til at give børn mulighed for at være sig selv. Der er institutioner, som har gode fysiske muligheder for, at børnene kan trække sig væk og lave andre ting. Og der er andre institutioner, som har meget panoptiske former, hvor alt er overvåget fra et centralt punkt i midten,« siger Eva Gulløv.

Eva Gulløv er uddannet antropolog og er lektor ved Institut for Pædagogisk Antropologi på Danmarks Pædagogiske Universitet. De sidste ti år har hun gennemført en række antropologiske feltarbejder i danske institutioner, hvor hun blandt andet har undersøgt børns samværsformer.

»Man kan se, at børn tit søger afsides kroge, leger i lysskakter eller på trappeafsætter, eller lukker sig

inde på toiletterne for at skabe sig nogle legepladser, hvor de kan være i fred nogle stykker. På den måde er der konkret mulighed for børn for at melde sig ud, men i det lange løb er der jo ikke mulighed for at melde sig ud af det pædagogiske projekt,« siger Eva Gulløv.

I modsætning til skoler er daginstitutioner ikke i særlig høj grad præget af periodebestemt byggeri, og variationen i arkitekturen er derfor større. Gamle villaer og lejligheder bliver ofte inddraget til daginstitutioner, og det giver bygninger med masser af krinkelkroge og skæve hjørner. Skovbørnehaver er et andet eksempel på institutioner, som giver børnene mulighed for at skabe deres egne rum og mulighed for at koble midlertidigt af fra fællesskabet. Alligevel mener Eva Gulløv, at den moderne institutionsarkitektur er tilrettelagt for meget ud fra det pædagogiske blik, som kræver opsyn, og for lidt ud fra et barneperspektiv, der kræver frirum.

Plads til alle

Kan et barn ikke tælle i børnehaven, vækker det ikke den store bekymring i institutionen. Men går et barn meget for sig selv, er det noget, som optager pædagogerne, siger Eva Gulløv. Hun forklarer det med, at idéen om socialitet er dybt rodfæstet i institutionerne, og den idé er i høj grad med til at regulere børnenes måde at være sammen på.

»Der er en praktiseret rummelighedstænkning i pædagogikken, som gør, at når nogen kommer og spørger, om de må være med, så må man ikke sige nej – der skal være plads til alle. Men når man skal tilbringe dag efter dag i seks år med nogen, man ikke

»... når man skal tilbringe dag efter dag i seks år med nogen, man ikke selv har valgt, er man nødt til at finde nogle måder at navigere på, så man kan sige 'dig gider jeg ikke lege med'.«

selv har valgt, er man nødt til at finde nogle måder at navigere på, så man kan sige 'dig gider jeg ikke lege med'. Men det er bare ikke acceptabelt at sige det. Derfor gælder det om som barn at få lært nogle ordentlige sociale måder at sige: 'vi gider ikke have dig med'. Det bruger børn lang tid på, og de bliver også ganske gode til det,« siger Eva Gulløv.

Som eksempel beretter hun om en situation fra et af sine feltarbejder i en daginstitution. To piger leger sammen, da en tredje pige beder om at få lov at være med. Hun bliver straks afvist – hun er ikke stor nok, fortæller de to piger hende. Pigen indvender, at hendes far siger, at hun er stor, så hun må gerne være med. De to piger indvilliger, men på betingelse af, at hun spiller naboen, som bor på den anden side

af hegnet, forklarer de og peger på et imaginært hegn midt i rummet. Herefter leger de videre i den ene ende af rummet, mens naboen må se til fra den anden side af hegnet.

Ord som dominansform

I eksemplet lykkes det de to piger at fortsætte deres leg uhindret. Den tredje pige indtager en underordnet rolle og accepterer dermed de to piger som dominerende. Dominansforholdet kommer i stand, alene fordi det lykkes de to piger at få den tredje pige til at bakke op om deres idé. Og det lykkes, fordi de har ordene i deres magt, forklarer Eva Gulløv.

»Børnene er meget opmærksomme på at finde argumenter, der har genklang i de voksnes normer, så de også kan få gennemslagskraft over for de andre børn. Det er de meget skrappe til. Og de, der er bedst til det, bliver de dominerende. Man bliver ikke dominerende af at være god til at sparke og slå, man bliver dominerende ved at være god til at sætte ord på tingene.«

»Den inkluderende ideologi er altså ikke magtfri, det er en anden dominansform, og sådan vil det altid være i sociale interaktioner; der vil være nogle former, som dominerer andre. Denne form for inkluderende pædagogik giver en social form, hvor man bruger ordene, sætter ord på sine følelser og andres

følelser, og det kan bliver gjort på en meget styrende og manipulerende måde.«

I den sammenhæng vil Eva Gulløv gerne understrege, at hvor sympatisk den inkluderende pædagogik end er, så gælder der bestemte spilleregler på specielle præmisser.

»Der er nogle dominerende forestillinger om, hvad der er godt for børn, og hvis man handler anderledes, så er rummeligheden heller ikke større. Jeg skriver i øjeblikket en artikel om et barn, som er meget obsternasigt og slår og sparker. Ham er der ikke rummelighed over for. Efterhånden holder de andre børn ham også udenfor, fordi det bliver legitimt at af-

»Den inkluderende ideologi er altså ikke magtfri, det er en anden dominansform, og sådan vil det altid være i sociale interaktioner.«

viser ham, bare han viser sig. Det er ikke, fordi han ikke er skyld i det, han gives bare ikke mange alternativer i den pædagogiske håndtering – han skal bare rette til. Personalet problematiserer ham, og den problematisering giver ham ikke andre muligheder for at handle end at slå. Set fra hans perspektiv er der ikke meget at vinde ved at rette til. Det ender med, at man bliver enig om, at sådan et barn er der ikke plads til i en dansk daginstitution, og han

Eva Gulløv

Lektor ved Institut for pædagogisk antropologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet

bliver derfor sendt på observationshjem. Det er en trist historie, fordi det ikke lykkes at inkludere ham på grund af hans korporlighed,« siger Eva Gulløv og slutter:

»Hvis man handler ude af trit med den socialitet, som ligger i den inkluderende pædagogik, er den heller ikke mere inkluderende end det. Så er der grænser for hvem, der kan rummes i en daginstitution.« ▲

Anders Lindskov
anli@dpu.dk

Eva Gulløv udgav i efteråret 2003 antologien *Children's Places* (Routledge). Bogen er baseret på antropologiske studier og undersøger børns plads i samfundet i både social og fysisk henseende.

Tiden er ved at løbe af med os, mener den norske professor i socialantropologi Thomas Hylland Eriksen, der blandt andet anbefaler, at vi får lavet en tidspolitik.

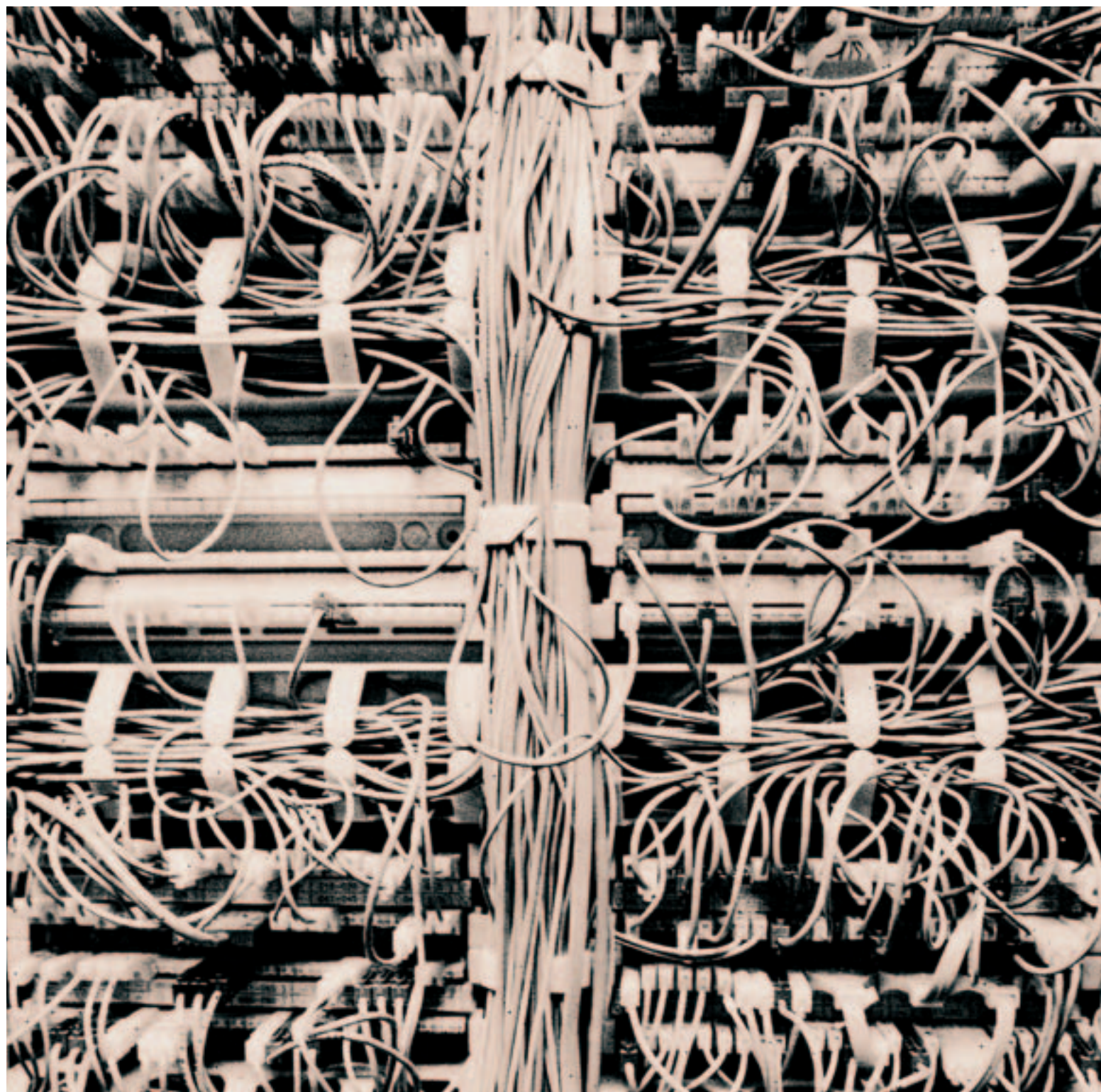

FOTO: BAM

Stilstand i rasende fart

* Den teknologiske revolution og informationssamfundet har fået tiden til at accelerere i en grad, så det nu er på tide at sætte bremsene i, mener den norske professor i socialantropologi Thomas Hylland Eriksen. Han udgav i 2001 bogen 'Øjeblikkets tyranni', hvori han skriver, at den teknologi, som egentlig skulle frigøre os, i stedet har gjort os til slaver: Vi bruger mere og mere tid på det, vi egentlig skulle spare tid på, samtidig med at de informationer, som teknologien stiller til rådighed, ikke har gjort os mere informerede, men tværtimod mere forvirrede.

Thomas Hylland Eriksen skriver, at informationsoverbuddet har tætnet alle mellemrum, sådan at livet risikerer at blive en hysterisk serie af overbefolkede øjeblikke uden 'før-og-efter'. Både fortid og fremtid bliver truet af øjeblikkets tyranni.

»Vi er kommet til at leve med en masse afbrudte øjebliksbilleder og har svært ved at forholde os til den historiske lineære tid. Ændringen i tidsoplevelsen har medført en enorm acceleration, større kompleksitet og en større bredde på bekostning af dybden. Når vi for eksempel er gået fra et fjernsyn med kun én kanal til et fjernsyn med mange flere kanaler, betyder det, at vi kan zappe og komme hurtigt ind i en problemstilling og opleve noget dramatisk, men ikke nogen egentlig udvikling. Det bliver en slags kundskabsformidling, der står stille i rasende fart. Det er en tendens, vi finder i både arbejdslivet og i familielivet«, siger Thomas Hylland Eriksen.

Han gør en del ud af at understrege, at han hverken er kulturkonservativ eller –pessimistisk. Bogen udspringer ikke af en drøm om et samfund uden internettet og har ikke som mål at afskaffe informations-samfundet, men at skabe en forståelse for dets utilsigtede bivirkninger.

Dårligere forskning

»Jeg tror for eksempel, at e-mailen er en svøbe for det postmoderne menneske; det er blevet så let at belaste folk. I informations-samfundet er der en masse afsendere, der kæmper om vores opmærksomhed. Jeg tror, at ligesom den industrielle revolution førte fattigdom og andre utilsigtede ting med sig, så har også informationsrevolutionen nogle utilsigtede bivirkninger. Men det er ikke teknologien i sig selv, der skal bekæmpes, men nærmere måden vi bruger den på. Vi må slet og ret have en tidspolitik, hvor langsomhed bliver en værdi på samme

»I vores dagligdag som forskere er det meget sjældent, at vi har lejlighed til at bruge den tid, tingene kræver. For eksempel at læse en tekst. Kvaliteten af den forskning, der bliver udført, er simpelthen blevet dårligere.«

måde som en økonomisk værdi. Det er en del af en miljøpolitik. Ligesom vi skal beskytte os mod forureningen, skal vi have en tidspolitik, som beskytter os.«

Thomas Hylland Eriksen skelner mellem to former for tid – den hurtige og den langsomme tid – og når hurtig og langsom tid mødes, så vinder den hurtige:

»Den hurtige tid hører sammen med aktiviteter, der stort set er styret udefra. En masse småting, som man skal have gjort, og som gør, at man ikke får den tilstrækkelige ro til at gøre det, man skal: Vi får ikke gjort det, vi skal, fordi vi må gøre noget andet først. Og det modsatte er den langsomme tid, der hænger sammen med aktiviteter, der kommer indefra, og hvortil man tager den tid, som aktiviteten kræver.

Når hurtig og langsom tid mødes, vinder den hurtige. Det er dårligt i forhold til at tænke sig om eller lave unyttige ting. I vores dagligdag som forskere er det meget sjældent, at vi har lejlighed til at bruge den tid, tingene kræver. For eksempel at læse en tekst. Kvaliteten af den forskning, der bliver udført, er simpelthen blevet dårligere. Der er mindre dybde og større bredde, mange flere referencer, men færre gennemtænkte tanker. Det er noget, man genfinder på mange andre områder. Der er en generel rastløshed, som kendetegner mange af vores aktiviteter i vores del af verden.«

I bogen fremhæver du, at hvor det i oplysningsprojektet handlede om at indsamle viden, så handler det nu om at fravælge viden. Hvordan ser det oplyste menneske ud i dag?

»Det er et meget vigtigt spørgsmål, for det har noget at gøre med, hvordan vi kan navigere i et flow af information. Når man ser på nyhedsudviklingen, så er der en tendens til, at godt nok bliver vi informerede, men vi får ikke den tilstrækkelige baggrund. Vi får ikke en kontekst at sætte disse fragmenterede hændelser ind i. Det kræver god tid at læse sig til. Så det oplyste menneske i dag er ikke det, der skaffer sig mest mulig kundskab, mest mulig information, men det menneske, der har gode filtre, der har en socialt og kulturelt udviklet dømmekraft, som gør det muligt at skille væsentligt fra uvæsentligt, og har et arkivsystem, der gør det muligt at sortere og gemme informationerne, så de kan indgå i en sammenhæng.«

Kan man ikke gå glip af væsentlige ting ved at forsøge at afskære sig fra det uvæsentlige?

»Det er klart, det er ikke entydigt. Noget af det, der kendetegner tidsoverskud, er, at man lader sig ud- ▶

- sætte for tilfældigheder. I dag sker der for eksempel en komprimering af studieførløbet på universiteterne, så man skal gøre alting hurtigere. Måske får man sin eksamen hurtigere, men prisen for dét er, at man mister muligheden for at vandre omkring i bibliotekerne og selv finde nogle bøger, tage nogle blindveje, prøve at fejle. Det er umuligt i dag med de stramt tilrettelagte studieførløb. Man taler jo ofte om en informationsjungle. Hvis vi holder fast i den metafor, så kan man sige, at det er en jungle, vi bevæger os ind i, men i stedet for at prøve at kortlægge hele junglen, så skal vi hver især prøve at finde vores sti og give afkald på en masse, som også kunne have været interessant. Man kunne bruge et halvt år på at læse og forstå Hegel i stedet for at læse en hel masse indledninger«, siger han.

Ingen standardløsninger

I bogen opremser han en lang række bud på, hvad det enkelte menneske kan gøre for at vinde tiden tilbage, men han fremhæver, at der ikke er en standardløsning, der passer alle:

»Nogen elsker at have meget at gøre og har en egen glæde ved at gøre mange ting på én gang og kunne ikke tænke sig det anderledes. Stress og udbrændthed skyldes jo heller ikke, at man ikke har meget at lave, men at man ikke får gjort det, man skal. Jeg tror heller ikke på løsninger med at flytte på landet og dyrke gulerødder og holde kaniner. For de fleste vil det ikke være rigtigt. Men generelt gælder det om at skaffe sig nogle mellemrum i arbejdstiden, tage et møde med sig selv, måske en time hver dag, hvor man ikke gør andet. Det er i mellemrummene, vi kan være kreative. Når tingene sker alt for hurtigt, så sker der i virkeligheden ingenting. Man får ikke den tid, der er nødvendig for at være kreativ. Det er først, når der ikke sker noget specielt, at noget sker.«

Tror du i virkeligheden på, at det er muligt at bremse den her acceleration?

»Ja, alt er muligt. Enkeltlande, enkeltgrupper og enkeltpersoner kan gøre meget for at lave en modkultur til den dominerende teknokapitalisme. Der er

bevægelser i gang, som for eksempel 'Simple Living'. Der er en meget stor interesse for det her blandt de mest forskellige mennesker for at finde løsninger. Det handler om at genvinde kontrollen over sit eget liv. Vi bliver styret af så mange ting, at vi ofte føler, at der er stor afstand mellem det, vi faktisk gør, og det, vi burde have gjort. I Italien har de to bevægelser, der er interessante i denne sammenhæng. Den ene er 'Slow Food': Restauranter kan søge medlemskab af bevægelsen, hvis kriterium for optagelse er, at maden er hjemmelavet, at den laves langsomt, og at den er baseret på lokalt producerede råvarer. Og som bevis på, at man opfylder disse kriterier, får man lov til at smykke sig med et sneglesymbol. Man har også den bevægelse, der hedder 'Citta Slow', langsomme byer, der er en international bevægelse, hvor små byer i forskellige europæiske lande forsøger at leve op til forskellige kriterier om at leve langsomt,

»Det er jo storartet at kunne gøre ting hurtigt og effektivt, men hvis vi mister evnen til at skelne mellem det hurtige og det langsomme, så har vi også mistet evnen til at foretage kvalitative vurderinger.«

vægte livskvalitet, give børn en god opvækst – italienerne har jo generelt slet ikke tid til at få børn lænere – og den slags positivt samvær holder de op mod den effektivitet, som ingen bliver lykkeligere af. Så vi ser helt klart modreaktioner. Men det er klart, at hovedstrømningen går mod mere og mere acceleration, og vi ser det også brede sig ikke bare i arbejdslivet og familielivet, men også i folks fritid, hvor det forventes, at man har en hel masse fritidsaktiviteter, som er klart afgrænsede, og som har et navn. For eksempel at gå i fitness-center i stedet for at spadserere eller jogge en tur.«

Men en af gevinsterne ved den her accelererende tid er, at vi hæver levestandarden. Og hvis vi får

Thomas Hylland Eriksen

Født 1962. Professor i socialantropologi ved Universitetet i Oslo. Forfatter til blandt andet 'Kampen om fortiden' (1996), 'Flerkulturell forståelse' (2001), 'Øyeblikkets tyranni' (2001) og 'Bag fjendebilledet' (2002).

mere tid, så får vi vel også mere tid til at bruge penge?

»Det er et interessant spørgsmål. Al erfaring viser, at det jo stort set er umuligt at nedsætte vores levestandard, men jeg tror, at tiden er inde til at forsøge. Jeg tror ikke, at vi skal appellere til folks dårlige samvittighed. Når man ser interviews med store erhvervsmand eller politikere, så taler de altid om dét, som de gerne ville have haft mere tid til. De har åbenbart svært ved at leve i overensstemmelse med, hvad de har lyst til. Men man kunne måske forestille sig, at de ting, som man skulle have mere tid til, ikke behøvede at være så omkostningskrævende. For mit eget vedkommende, så spiller jeg – alt for lidt – klarinet og saxofon, det koster næsten ingenting. Jeg er også alt for lidt på min families landsted. Den største del af Norges befolkning har adgang til en hytte, men vi er der alt for lidt. Problemstillingen er relevant. Man må finde en balance. Jeg har ikke noget fundamentalistisk syn på hastigheden. Det er jo storartet at kunne gøre ting hurtigt og effektivt, men hvis vi mister evnen til at skelne mellem det hurtige og det langsomme, så har vi også mistet evnen til at foretage kvalitative vurderinger.« ▲

Steen Bruun Jensen
sbj@dpu.dk

DPU bygges om

Denne sommer indledes en modernisering af de fysiske rammer på Danmarks Pædagogiske Universitet. I løbet af godt et år vil universitetet blive forsynet med en ny hovedindgang, udvidede kandidat- og mæstercentre og nye institutmiljøer. Ombygningen gennemføres på usædvanlig kort tid. Første etape med et budget på 88 mio. kr. afsluttes 1. september 2005. Anden etape med et budget på 18 mio. kr. omfatter ombygning af Emdrupborgerkollegiet til institutmiljøer og forventes afsluttet i midten af 2007. Under ombygningen genhuses aktiviteterne i de lokaler, som skal moderniseres eller som vil blive stærkt plaget af støj fra byggepladsen. Bygning A vil være lukket, bortset fra stueetagen som giver adgang til Danmarks Pædagogiske Bibliotek og Studiekontoret. Der vil kun være adgang til bygning A fra Emdrupvej. Der kan ikke holdes arrangementer i festsal og aula, og konferencer med mere end 150 deltagere henvises til Panuminstituttet. Den daglige undervisning og mindre konferencer vil dog fortsat kunne afholdes på DPU.

Cultural and Activity Research

3rd Nordic Conference on Cultural and Activity Research 3 – 5 September brings together researchers from the Nordic countries who are interested in the application of sociocultural and activity theory to their theoretical and empirical work.

There is a growing international interest, across disciplinary boundaries, in cultural-historical approaches to research of historically-constructed human practices, especially those that have a critical importance for society, such as work, education, and health-care. Researchers and practitioners find these approaches, including specific theoretical traditions such as activity theory, cultural-historical psychology, and sociocultural studies, to be useful when dealing with complex phenomena of social practice and their developmental transformations.

The Third Nordic conference builds on the success of the previous two conferences (Helsinki, 1997; Ronneby, 2001), which have provided a forum for exchanging ideas, experiences, and opinions and the exploration of common interests, problems, and possibilities for cooperation among researchers and practitioners in Nordic countries.

Further information:

<http://www.iscar.org/dk/3NC/>
or www.dpu.dk/kalender.

Krakaprisen til DPU-forsker

Adjunkt, ph.d. og cand. psych. Dorthe Staunæs, Danmarks Pædagogiske Universitet, modtager årets Krakapris, der uddeles af Foreningen for Kønsforskning og gives til en studerende eller forsker, der har bidraget med noget nyskabende inden for dansk kønsforskning. Dorthe Staunæs modtager prisen for sin ph.d.-afhandling 'Etnicitet, køn og skoleliv', der har 7. klasse-elever på to skoler med mange minoritets elever som omdrejningspunkt. Den ene skole kalder sig etnisk dansk, mens den anden har en formuleret multikulturel politik. I disse to kontekster analyserer Dorthe Staunæs, hvordan divergerende skolepolitikker og praksisser konstituerer, understøtter og underminerer tilblivende subjektiviteter mellem eleverne. Dorthe Staunæs er interviewet om sin afhandling i Asterisk nr. 9.

Skolen på nettet

På Danmarks Pædagogiske Universitets forlag er netop udkommet Niels Kryger og Mette Høgh Mogensens 'Skolen på nettet – læringens veje og vildveje'. I bogen konstaterer de to forfattere, at inddragelsen af internettet i skolen udfordrer de rutiner og de kulturelle forestillinger, der hidtil har kendetegnet skolen. Internettet bryder nemlig med den tradition, at materialer, der er tilgængelige på skoler, skal have været igennem en slags kvalitetsstempeling af fagudvalg, skolebibliotekarer o.lign. Med internettet bliver eleverne nemlig konfronteret med tekster, billede- og lydprodukter, der ikke har været gennem de voksnes kvalitetsfilter. Der lukkes på godt og ondt op for en verden af søgemuligheder og muligheder for interaktivitet. Inddragelse af internettet i skolen er derfor langt mere end blot en teknisk sag. Den skærper kravene til en øget stillingtagen til, hvad der er læringens mål og formål.

Vækstens pris i form af sociale opløsningstendenser, stigende kriminalitet, familier der går fra hinanden, forsikringspræmien for at isolere sig fra risici med privat sygesikring og privatskoler – alle de skjulte omkostninger for mennesker og miljø – burde tælle med i et mål, hvis dette udgør målrammen for politikken i et samfund. 'Hvad koster fremskridt?' synes at være et spørgsmål, vi burde have en systematisk måling af.

Det gode liv, sat i system

* Mahatma Gandhi var klog, så han vidste det godt. Men det står også i damebladene. Og de siger det i boligmagasinerne. Selv Tony Blair har sagt det: *Mere er ikke altid bedre*. For meget mad gør os fede. Flere biler skaber trafikkaos. Flere håndvåben gør livet mindre sikkert på gaderne. Endeløse valgmuligheder skaber stress. For mange TV-kanaler gør fjernsyn dårligt. For meget kommercialisme bliver, ja – for kommercielt.

Alligevel er politikken ypperste mål stadig at skaffe *mere af alting*. 'Kritik af vækstfilosofien' klinger decideret 70'er-agtigt, og bruttonationalproduktet (BNP) er fortsat nøgletallet over alle nøgletal. Væksten i dette anses for nøglen til et lands lykke, skal man tro politikerne og – ikke mindst – økonomerne. Indrømmet – der kommer også tit (men ikke altid) flere jobs, højere indkomster, flere skattekrone i kassen til velfærd, når vi oplever vækst. Det er måske en nødvendig, men absolut ikke en tilstrækkelig forudsætning for fremskridt i ordets egentlige betydning. Der kommer jo alt muligt ud af vækst. Noget af dette bidrager til livskvalitet, mens andet trækker ned – og det må vi begynde at forholde os til.

Det er nok ingen nyhed, at vækst er et dårligt mål for fremskridt i velforbundene. Men derfor er det også på tide at åbne op for den 'black-box', der stadig er vores vigtigste pejlemærke som samfund – bruttonationalproduktet. Den er jo en statistik, og statistik er jo blind. Et færdselsulykke tæller med som et plus i regnskabet, men trækker – 'alt andet lige' – ned i et livskvalitetsmål af nationens tilstand. Vækstens pris i form af sociale opløsningstendenser, stigende kriminalitet, familier der går fra hinanden, forsikringspræmien for at isolere sig fra risici med privat sygesikring og privatskoler – alle de skjulte omkostninger for mennesker og miljø – burde tælle med i et mål, hvis dette udgør målrammen for politikken i et samfund. Hvad koster 'fremskridt'? synes at være et spørgsmål, vi burde have en systematisk måling af.

Vi må med andre ord se kritisk på, hvad det er, vi styrer efter, og finde et finere mål. Et mål gør som bekendt mere end at måle – det styrer spillets retning og dermed spillernes adfærd. Flytter vi målstoerperne, har vi ændret spillet radikalt. Hvis den næste regering – uagtet partifarven – vil skrive sig ind i historien, så vil jeg foreslå den at tænke i disse baner, i stedet for at nøjes med småjusteringer af systemet i dets nuværende udformning.

Heldigvis er idéen om, at regeringer bør bekymre sig om folks velforbundene, ikke længere frivol. Flere lande begynder at systematisere mål for, om væksten virker. Statskundskaben har længe undret sig over, hvorfor økonomien tilsyneladende ikke vinder valg længere. Hvorfor udebliver 'the feel-good factor', så rege-

ringer som Nyrups bliver stemt ud trods imponerende nøgletal? Nu har vi et godt bud på et svar: feel-good faktoren er ikke det samme som en stigning i BNP. I Storbritannien er nationalindkomsten tredoblet på 50 år, mens livskvalitetsmålinger ligger på samme niveau som i 1950. Rystende. Målingerne registrerer en beskeden stigning i 60'erne og 70'erne, et tilbagefald i 80'erne og stagnation lige siden. Og imens raser økonomien videre som en sportsvogn med både speeder og koblingen i bund. Den larmer, bruger en masse energi, men den kommer reelt ikke ud af pletten.

Livskvalitetsmålinger trænger sig på i flere filosofiske politiske debatter. I sundhedssektoren er man nok længst fremme, hvor der arbejdes med mål som f.eks. QALY's (kvalitetsleveår), som ny og gammel sundhedsteknologi vurderes med. Men der kunne også ske noget på uddannelsesområdet, hvor skolerne længe har været vurderet på andet end deres akademiske formåen, bare ikke formelt og systematisk. At man overvejende har målt skolernes akademiske resultater og samtidig krævet resultater på andre 'bløde' fronter har skabt et misforhold mellem de krav, samfundet har stillet til skolevæsenet på den ene side, og de målinger, man foretog, på den anden side. En del modstand mod måling af akademisk formåen i skoler kan retfærdiggøres med, at skolerne leverer så meget andet vigtigt, så en rangordning af skoler i forhold til karakterer er uretfærdigt og misvisende.

Nu har et pilotprojekt i Nottingham i England – lavet af den britiske tænketank 'New Economics Foundation' – målt livskvaliteten blandt 1000 7-15 årige og fundet ud af nogle spændende ting (som dog skal underbygges med mere forskning, før der bør handles på det):

- Livskvalitet ('well-being') falder drastisk med alderen. Hvor kun 9 procent af de 7-11 årige havde lav tilfredshed og lav personlig udvikling, gjaldt dette for 16 procent af de 12-15-årige. Pigerne oplever en markant større forværring end drengene, når de bliver ældre.
- Skoler med de bedste akademiske resultater synes også at have den dårligste livskvalitet blandt børnene.
- Børn har det tilsyneladende bedre i skolen i de små klasser, end i de store. 65 procent af de adspurgte skolebørn i 1. til 4. klasse oplever skolen positivt. Dette tal falder til 27 procent i 5. til 9. klasse.

Af Olaf Corry, ph.d.-studerende, cand.scient.pol fra Aarhus Universitet med tilvalgsuddannelse i retorik fra Københavns Universitet og en M.Phil fra Cambridge i politik og sociologi.

- Og lidt kuriøst: De børn, der havde det bedst, var ikke nødvendigvis dem, der var søde ved de andre børn. De børn, der udviste asocial adfærd, var generelt nogle af de mest tilfredse.

Ganske interessant, (selvom det sidste er lidt af en gåde). Men var det ikke på tide at systematisere og brede princippet ud? Findes der nogen mere absurd tanke, end at det overordnede mål for succes i samfundspolitikken ikke er livskvalitet for mennesker (samt evt. dyr).

Det svære er selvfølgelig at måle sådan noget 'blødt' noget på en pålidelig måde, så man stoler nok på det til at turde handle efter det. Men ikke alle målene behøver at være bløde, og BNP er også et teknisk indviklet mål at gøre op. Det lader sig gøre, ikke mindst fordi vi har pudset og forfinet måleinstrumentet i nationalregnskabet i snart mere end et halvt århundrede. Svært er det givetvis at finde tilfredsstillende mål for velbefindende, men måske er det ikke så umuligt. I hvert fald ikke hvis succeskriteriet er, at det nye mål kommer tættere på noget meningsfuldt end BNP, som jo slet ikke var ment som et livskvalitetsmål, da det blev opfundet for lidt over et halvt århundrede siden.

Et nyt livskvalitetsmål, der både måler 'tilfredshed' og 'personlig udvikling' i befolkningen er udviklet af 'New Economics Foundation' og hedder MDP – Measure of Domestic Progress. Den samler de traditionelle mål som forbrugernes købekraft, lægger nogle ellers udeladte ting af værdi til og trækker de vigtigste negative elementer fra. Den anslåede værdi af 'husmoderarbejde', som normalt ikke figurerer i officielle økonomiske tal, tælles eksempelvis med på plus-siden, imens der trækkes fra for 'defensive' udgifter, der retter op på negative sociale og miljømæssige konsekvenser af vækst. I MDP foretages der også en vægtning, så en stigning i indkomst for lavtlønnede vejer tungere i livskvalitet, fordi den sidst tjente krone betyder mere for en fattig end for en rig. MDP bygger videre på andre forsøg på samme mål som f.eks. Nordhaus og Tobin's 'Measure of Economic Welfare', Daly og Cobbs' 'Index of Sustainable Economic Welfare' – eller den mere vidtløftig-klingende 'Genuine Progress Indicator', som en amerikansk organisation *Redefining Progress* har promoveret.

Gennemslagskraften af sådanne mål bør ikke undervurderes. Det skabte et enormt røre i Storbritannien, da NEF's MDP-undersøgelse kom frem og viste, at livskvalitetsmålinger ikke havde registreret nogen stigninger i briternes velbefindende siden 1970'erne trods en fordobling af nationalindkomsten i samme periode. Medmindre politikerne er i stand til at fortrænge den slags oplysninger

eller trøster sig med, at der nok er nogle uoverstigelige måleproblemer, så stiller den slags oplysninger politikerne over for en stor udfordring: Er det hele mon omsonst, hvis vi ikke får det bedre? Hvad skal vi gøre anderledes?

En god start er at begynde at måle og lægge vægt på målinger. Her har ideologierne alle mulighed for at tage udfordringen op, men nogle synes bedre rustet end andre. I Danmark er statsministeren og udfordreren fra Socialdemokratiet jo begge økonomer, en faggruppe, der ikke just er kendt for sin skepsis over for nytten af de styringsredskaber, som den økonomiske videnskab mere end nogen anden har været med til at udvikle. Sagen kompliceres nok af, at BNP udgør ikke bare et redskab til styring af økonomien, men også selve samfundets styrende myte: myten om økonomisk fremskridt. Socialdemokraterne bryster sig af deres vellykkede 'kick-start' af økonomien i 1993, der satte gang i en lang årrække med stigende BNP, mens de kritiserer regeringen for at være for sløve med at gennemføre et lignende tiltag. Men Socialdemokraterne ville måske alligevel være relativt åbne over for mulighederne i et nyt mål, der kunne placere det højt elskede begreb 'velfærd' centralt på dagsordenen – på en ny måde.

En liberal tankegang ville derimod givetvis lugte statssponsorert smagsdommeri i et livskvalitetsmål, uagtet at Venstre selv ved at fortsætte den gængse jagt på et højere BNP, p.t. styrer ganske kraftigt efter en bestemt udgave af det gode liv, nemlig et liv i materiel overflod. Konservatismen med sit traditionelle blik for omkostningerne ved det liberale fremskridtsprojekt udgør, skulle man tro, en frugtbar grobund for nye mål, der er mere bevidste om plusser og minusser end det i bund og grund upræcise og merkantile BNP-mål. I Danmark findes en konservatisme, der formulerer en kritik af liberalismens excesser, dog ikke i organiseret form. Ikke til højre for SF i hvert fald.

I praksis vil det ikke være nemt at finde nogle valide mål samt at blive enige om, hvilke konsekvenser resultaterne af livskvalitetsforskningen burde have for politikken. Livskvalitet er jo en kompleks størrelse, og der er grænser for, hvor rationalistisk man kan gå frem i denne verden, fyldt som den er med paradokser og usikkerhed. Men det må da være et forsøg værd. ▲

Passende original

* »Forestil dig, at det ringer på døren. – Du er alene hjemme og står og laver mad. Det er aften, og det øser ned udenfor. I døren står der en mand – drivvåd, som gerne vil ind og hente nogle ting, som han efter sigende har glemt, da han flyttede fra dit hus for nogle år tilbage. Umiddelbart virker han ganske sød og rar, venlig og troværdig. Ville du lukke ham ind? Hvis ja – ville du så også have så stor tiltro til ham, at du ville gå tilbage til din madlavning, mens han selv kunne få lov til at gå alene rundt og lede efter de ting han søgte?! Sandsynligvis ikke, men det er ikke desto mindre, hvad jeg-personen i novellen 'Fasanen' gør. Derfor sidder man som læser også med en eller anden fornemmelse af, at dette må gå galt.« Sådan starter en af de 15 danske stile fra 2001, som Signe Pildal Hansen fra Institut for pædagogisk antropologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet har analyseret i forbindelse med afhandlingen 'Praktisk Originalitet – Om ethos som retorisk kategori og originalitet som ethosdyd i gymnasielevtekster'. Men kunne en dansk stil anno 1968 starte sådan?

»Næ, det kunne den næppe. I al fald lægger hverken undervisningen, den skrivepædagogiske tænkning eller måden, opgaver blev stillet på i 1968, op til det. Og de 75 gymnasieelever, hvis danske studentereksamenstile fra 1968 jeg har læst, går da heller ikke efter at omsætte deres meninger og fortolkninger på samme originale måde, som denne 3.g-elev fra 2001 gør,« siger Signe Pildal Hansen.

Fr i samme retning

»I 1968 gør eleverne alle sammen det samme. Alle 75 stile om emnet 'Sociale skel og fordomme om Danmark i dag' starter med at forholde situationen i Danmark i dag til enten fortiden eller andre lande. Nogle gør begge dele. Og så flyder deres associationer ellers frit frem mod afslutningen, men sjovt nok flyder alle disse frie associationer i stort set samme retninger: Undervejs kommenterer de forholdet mellem rig og fattig, arbejder og akademiker, land og by, direktør og arbejder osv. Enkelte kommenterer også forholdet mellem kvinder og mænd. Til

gængæld er der en del, der hen imod slutningen lancerer hippier! En 'helt ny' kategori, som i elevernes forståelse sætter sig uden for al snak om fordomme og sociale skel. Når man som læser er nået dertil i teksten, kan man være ret sikker på, at afslutningen venter på næste side. Afslutningen nejer og bukker for fremtiden, som det er behørigt i genren 'den danske stil' og andre lejlighedstaler. Her betænkes fremtidige muligheder for at komme fordomme og skel til livs – gennem uddannelse, mener de fleste, men

»Det ordinære er altså omsætningens forudsætning – men hvis det 'normale' eller ordinære er at være original, så forekommer fordringen paradoksalt.«

'helt slipper vi aldrig for sociale skel og fordomme'. Sådan afsluttes så stilen i 1968 – eller rettere: stilene, men det kan komme ud på ét, for de ligner alle sammen hinanden. Det gør de ikke i 2001. Pointen er ikke, at der ikke har været originaler blandt gymnasieeleverne i 1968. Det har der vel været. Og den er heller ikke, at der ikke længere skrives stile som i '68. Det gør der, men de værdsættes ikke højt. Pointen er, at der praktiseres en anden slags skriftlighed nu; andre fordringer og retoriske former er på spil,« fortæller Signe Pildal Hansen.

Personen i informationen

Men hvorfor denne forskel i retorisk udtryk og fordringer til det skriftlige i gymnasiet?

Ifølge Signe Pildal Hansen er der sket et skift fra kollektiveringens almene dannelsesideal til individualiseringens sværere bestemmelige selvdannelsesideal. Selvdannelsens adelsmærke er, at den enkelte til stadighed er undervejs i en dannelsesproces, som orienterer sig mod 'det interessante', som filosofen Lars Geer Hammershøj siger. Denne interessante personlighed vil vi i skolen gerne se udfolde sig i al sin selvdannende praksis, og han kendes på sin originalitet: På sin evne og vilje til at transformere

sin viden og den genre han skriver i – præcis som eleven med Fasan-stilen gør.

Signe Pildal Hansens tese er, at der er sket en forskydning fra sagsfremstillingen for sagsforholdets skyld i retning af at betone ethos – det vil sige fremstillingen som udtryk for personen. Personen i informationen får større bevågenhed. Den anden tese er, at originalitet er kommet til som ny ethosdyd. Det vil sige, at når vi værdsætter personen i teksten, så orienterer vi os ikke bare efter klassiske dyder som klogskab, moralsk karakter og velvilje, vi orienterer os også efter originalitet.

»Ganske vist er det kun i danskfaget, at fordringen om originalitet er eksplicit i fagbilagets opregning af bedømmelseskriterier for det skriftlige. Men det gælder også i samfundsfag. Der formuleres fordringen om transformation bare anderledes. I samfundsfag ligger betoningen på videnstransformation, mens den i al fald i nogle genrer i dansk ligger på formtransformation, altså på evnen til at omsætte genren på nye, øjenåbnende måder,« forklarer Signe Pildal Hansen.

Genkendelig originalitet

Der fordres altså det, som Signe Pildal Hansen kalder *originalitet*, men hvad betyder det egentlig? Dykker man ned i gængse ordbøger, finder man ud af, at original kan betyde oprindelig, særegen, det modsatte af kopi, mønster, model eller forbillede for noget, særpræget, nyskabt uden forbillede, fra grunden, ægte, første af sin art, ikke gjort efter noget andet, ejendommeligt, mærkeligt, sær og særling. Mulighederne er mange. Men hvordan identificere originale træk i gymnasieteksterne?

»I de gymnasiale tekster kendes det originale træk fra eleven, der forstår at bruge teori, som ikke optræder i opgavehæftet, til at sætte problemstillingen i perspektiv på en ny, men stadig relevant måde. Eller som en elev, der transformerer fremstillingsformen på en ukendt måde, så den understøtter fortolkningen af en tekst. Det ordinære kendes som eleven, der gør, som han skal, inden for konventio-

I 1968 skrev alle gymnasieelever dansk stil på samme måde.
I 2001 er danske stile mere forskellige. Men de er ens i deres vilje til at være forskellige. Ny ph.d.-afhandling sætter fokus på originalitetsfordringen til det skriftlige arbejde i gymnasiet.

FOTO: BAM

- nen. Til ham må man sige: 'Ja, du kan skrive dansk stil. Det kan jeg se'. Men et originalt gymnasiehoved formår at gøre noget ekstraordinært, der distancerer vedkommendes tekst fra andre elevers ordinære tekster. Den originale indsats udmærker sig altid ved at overskride det ordinære. Den originale elev demonstrerer en stil, der transformerer det gammelkendte til nyt. På en måde så det er genkendeligt for andre, men genkendeligt netop som nyskabt og nygjort. Det betyder også, at fordringen om originalitet må indløses på måder, der er passende. Det vil paradoksalt nok sige, at teksterne ikke må være for originale. Teksterne må ikke være for 'far out', irrelevante og uforståelige. Så risikerer man, at lærerne står af og dømmes eleven ude,« fortæller Signe Pildal Hansen og fortsætter med en understregning:

»Det ordinære er altså omsætningsens forudsætning – men hvis det 'normale' eller ordinære er at være original, så forekommer fordringen paradoksalt. Ikke desto mindre praktiseres den.«

Fest for dyderne

Viljen til at være original er en dyd. Men ikke den eneste. Ved siden af står tre gammelkendte dyder: En lærer læser også teksterne for at finde ud af, om den skrivende ved noget på en klog måde. Om den skrivende er moralsk habil ved at forholde sig ansvarligt til den sag, teksten handler om. Og om den skrivende er villig i sin måde at forholde sig til situationen, sin egen rolle, læseren og genren på.

»Min påstand er så, at fordringen om originalitet ikke alene er kommet til som en ny dyd, der skubber til de klassiske. Dyderne påvirker hinanden. Og hvis en elev lykkes med at overbevise læseren om sin originalitet, så er det også udtryk for, at hun mestrer de gammelkendte krav på, ja, en original måde. Kravet til moderne tekster inden for dansk og samfundsfag er, at teksterne skal fejre alle de fælles dyder. Det sker ved at demonstrere en passende viden, en passende genrebevidsthed og en passende måde at forholde sig til sagen på – for eksempel neutralt eller

objektivt. Men altså også ved at opsætte det hele på så original vis som muligt,« fortæller hun.

Selvforelede originaler

Meneri og outreret fornemhed er to forfaldsformer, som Signe Pildal Hansen har mødt ved at læse gymnasieteksterne fra 2001.

»Christoffer et eksempel på én, der dyrker en outreret fornemhed: Han er enormt ambitiøs med alle sine tekster. Men hans vilje til at være original lykkes ikke for ham. Han er for optaget af sit eget projekt til at have tanke for læseren. Og så forbryder han sig mod fordringen om velvilje. Når han for eksempel skriver sin samfundsfagsrapport, så vælger han at lave sine fem egne spørgsmål. I stedet for blot at svare på de tre spørgsmål, som rapporten på forhånd er delt ind i. Umiddelbart gør han noget originalt. Problemet er, at han taber pusten undervejs. Han gider ikke mere, når han når frem til det sidste spørgsmål. I stedet slutter han rapporten af med at skrive, at han – fra sig selv – kender til følelsen af, at det trods behaget ved at være under sengens varme dyne er nødvendigt at stå op for at finde beskæftigelse. Med en sådan afslutning sætter han læserens velvilje over styr. Han bliver selvtilstrækkelig. Som læser tænker jeg. 'Tag dig sammen. Jeg er tvangsindlagt til at se dig forlyste dig med dig selv i din tekst. Det kan godt være, at du har det fedt, men det er altså kedeligt for mig,« siger Signe Pildal Hansen og fortsætter:

»Mit eksempel på en mener er Camilla. Camilla insisterer på, at det er rimeligt at mene uden at begrunde. Hun er en mester i meneri. I hendes samfundsfagsrapport skriver hun uden mindste belæg: 'Når jeg tænker på arbejdsløse, så tænker jeg også altid på, at de er mindre intelligente, for alle kan få sig et arbejde.' Her benytter hun sig både af en kliché og upassende meneri – og ikke mindst fremstår det for mig som læser og bedømmer af hendes karakter, at hun nærmest gør det i trods. Hun er trodsigt selvinsisterende.«

Signe Pildal Hansen
Ph.d., Institut for pædagogisk antropologi
Danmarks Pædagogiske Universitet

Stakler og stjerner

Ud over en selvforeleket original som Christoffer og en mener som Camilla så har Signe Pildal Hansen i sin afhandling også identificeret stakler ud i det skriftlige. En stakkel er håbløs ved at være original på en fatal måde:

»Mads er et eksempel på en stakkel. Han skriver en dansk stil om EU. Men man forstår overhovedet ikke, at det er en dansk stil. Den er sat op i seks punkter, hvor hvert punkt er løstrevet fra de andre. Sproget er helt usammenhængende og ubehjælpeligt, og afsenderens position uigennemskuelig. Genren er simpelt hen ugenkendelig i Mads' tekst. Han er en stakkel i sin fatale originalitet. Men selv stjernedygtige elever kan risikere at havne i den fatale originalitetskategori. Det sker, hvis teksten ikke kan genkendes, men bare forekommer uforståelig og irrelevant. Tobias Trier Mørchs eksamen i skriftlig musik fra 1991 er et godt eksempel på, at det kan ske. Først fik han dumpekarakteren 5. Men det endte med, at han fik 13 i stedet. Hans musiklærer Niels Bundgaard sagde ved den lejlighed, at han godt kunne forstå, at censorerne i første omgang havde misforstået opgaven. Ifølge musiklæreren var opgaven nemlig løst så originalt, at den ved første øjekast virkede gal og vanvittig.« ▲

Claus Holm
clho@dpu.dk

Nye bøger modtaget på redaktionen

Flow, opmærksomhed og relationer

René Kristensen & Frans Ørsted Andersen

Et praktisk og konkret bidrag til nye måder at forstå og handle på i forbindelse med læreres og pædagogers arbejde med at beskrive eleveres kompetencer og problemer. Til bogen er knyttet en arbejdsbog med observations- og arbejdsark.

Dafolo

Politikens elektroniske ordbog

Cd-rommen indeholder Politikens Nudansk Ordbog med etymologi og Politikens Store Fremmedordbog.

Politikens Forlag

Kan tro flytte bjerge?

Niels Christian Hvidt & Christoffer Johansen (red.)

Bogen sætter sammenhængen mellem den naturvidenskabelige og den religiøse verden til debat. Artiklerne behandler emner som spiritualitet i psykologisk behandling, suggestion og sygdom, psykoterapi og sjælesorg, mirakuløse helbredelser, sundhed og psyke.

Gyldendal

Behandling af stress, angst og depression uden medicin eller terapi

David Servan-Schreiber

Bogen henvender sig til alle, der beskæftiger sig med eller lider af psykiske forstyrrelser, men også til enhver, der ønsker at udnytte kroppens selvhelbredende mekanismer for at opnå øget sundhed og velvære.

Gyldendal

Mundtlig eksamen med skriftlig materialesynopsis

Lis Hedelund & Peter Stray Jørgensen

Med eksempler fra forskellige uddannelser og fag giver hæftet konkrete råd og retningslinjer for, hvordan man håndterer en mundtlig eksamen med skriftlig materialesynopsis.

Forlaget Samfundslitteratur

Kampen om folket

Ove Korsgaard

Er det vigtigt at opretholde forestillingen om et dansk folk? Og udelukker en sådan forestilling ideen om at tilhøre et europæisk folk, eller muligheden for at fremmede kan blive en del af folket? Og vigtigst: Hvilken identitets- og dannelsesmæssig betydning har de forskellige svar?

Gyldendal

Forældrefokuseret arbejde med børn

Reidun Hafstad & Haldor Øvreide

Bogen har til formål at give en tværfaglig forståelse af relationen mellem børn og forældre. Således kan den fremme samarbejdet mellem forskellige instanser, som skal bidrage til børns varetægtelse og udvikling.

Systeme

Portfoliopædagogik

Claus Madsen

I de senere år har mange skoler bestræbt sig på at gøre eleveres portfolio til et væsentligt omdrejningspunkt i det daglige arbejde. Denne bog behandler portfoliomethodens teori i forhold til undervisningen i folkeskolen.

Dafolo

Kunst – semiotisk betragtet

Peer F. Bundgård

Udgangspunktet for bogen er forestillingen om, at der ikke findes en æstetisk erkendelse, en slags højere indsigt, om kunst. Hvis vi kun beskriver, hvad vi ser, og hvordan vi ser det, hvad ser vi så, når vi ser på kunst?

P. Haase & Søns Forlag

Den vordende demokrat

B. Jacobsen, F. T. Jensen, M. B. Madsen, M. Sylvestersen & C. Vincent

Med udgangspunkt i en spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleelever fra 4.-9. klasse analyseres folkeskolens praktiske oplæring til demokrati.

Aarhus Universitetsforlag

Eventyr

Genfortalt af Thure Estrup

Tekstbogen retter sig mod undervisningen i dansk som andet sprog og indeholder en række letlæselige eventyr, som egner sig til læsetræning og forberedelse til at læse længere tekster. Lærere hæftet fokuserer på at bruge forskellige læsemåder: at læse globalt og lokalt, at skimme og at skanne samt at matche tekst og billeder.

Alfabeta

Præsten og majoren forstyrrer Immanuel Kants gravfred, men hvad gør presserådgiveren?

FOTO: PRIVATFOTO, HENRIK GADE JENSEN (1990)

Nu om dage hylder vi filosofen Immanuel Kants tanke om ytringsfrihed i det offentlige og lydighed i embedet. Men ifølge tidligere presserådgiver og mag.art.i filosofi Henrik Gade Jensen tør mange af os ikke tage Kants tanker tilstrækkeligt alvorligt. Læs her hvem han mener, de feje er.

* Den tyske filosof Immanuel Kant døde for 200 år siden. Men hans tanker lever stadig. For eksempel tanken – fra hans berømte skrift *Besvarelse af spørgsmålet: Hvad er oplysning?* – om, at vi skal have offentlig frihed til at bruge vores fornuft, men være lydige i vores embede. Nogle vil endda sige, at denne tanke i dag blot er en banal beskrivelse af virkeligheden. Men ifølge tidligere presserådgiver og mag. art. i filosofi Henrik Gade Jensen er det at gøre os bedre, end vi i realiteten er:

»Kant var optimist. Han troede på den frie brug af fornuften i offentlige sammenhænge. Og jeg håber da også stadig på, at det er rigtigt, at mennesker kan mødes og diskutere offentlige anliggender med fornuftige argumenter og med åbenhed over for andres synspunkter. Men min personlige erfaring med at diskutere indvandrerspørgsmålet er skuffende. Jeg tror, Bjørn Lomborgs erfaringer er tilsvarende på det miljøpolitiske område. Det er ikke politisk korrekt at diskutere miljø ud fra en idé om at økonomisere med ressourcer. Det er meget, meget skammeligt, at det ikke er muligt. Det er Bjørn Lomborg, der repræsenterer Kants tradition, og det håber jeg også selv at gøre,« siger Henrik Gade Jensen.

Politisk ukorrekt

Henrik Gade Jensen fratrådte 25. november 2003 sin stilling som presserådgiver for kirkeminister Tove Fergo. Det skete i direkte forlængelse af TV2's morgennyheders udgave af Dagbladet Informations forsidehistorie 'Højreekstremist er spindoktor', der satte Henrik Gade Jensen i forbindelse med nazistiske kredse. Henrik Gade Jensens afgang som spindoktor handlede altså ikke om ulydighed i embedet. Derimod handlede det om, at han i 1990'erne havde gi-

vet sine personlige holdninger offentligt til kende om indvandrerspørgsmålet.

»Når Dagbladet Information sætter mig i forbindelse med nazismen, må jeg fratræde med det samme. Man kan ikke have en person siddende i et ministerium med en sådan beskyldning hængende over sig. Hvis du siger, at en person er nazist, så er der ikke mere at diskutere. Så stopper debatten. Det er mord. Karaktermord! Et udtryk som nazist er så injurerende, en sådan trumf, at jeg må trække mig fra jobbet og søge renselse ved en domstol. Indtil da kan jeg ikke bebrejde andre mennesker, at de mener, at Dagbladet Informations historie har en sandhedsværdi. Men det har selvfølgelig personlige konsekvenser. Jeg har ikke haft arbejde siden. Folk er venlige og synes, jeg er blevet behandlet urimeligt. Men når der tales job, så er de forbeholdne. Og det forstår jeg også godt. Indtil videre er jeg stemplet på en så ond måde, at det ikke lader sig gøre. Jeg tror ikke, Kant havde forestillet sig, at der kunne udvikle sig en sådan politisk korrekthed, der sætter snævre grænser for, hvad der lader sig debattere. Og som derfor stempler dem, som bevæger sig uden for disse grænser. Men for Kant og for det åbne samfunds skyld håber jeg, at domstolene vil beskytte den frie offentlighed ved at slå hårdt ned på TV2 og Dagbladet Information. Det skal straffes hårdt at spille nazikortet ud. Det er bagvaskelse,« siger Henrik Gade Jensen

Præsten og majoren

Ifølge Immanuel Kant er det korrekt at være lydige i sit embede; en privat sammenhæng kalder han det. Men det er lige så vigtigt at kunne ræsonnerere frit i offentlige sammenhænge. Derfor siger Kant 'ræsonnerer

ikke, men tro' til den gejstlige, mens han til en officer siger 'ræsonnerer ikke, men eksercer'. Den gejstlige og officeren skal være lydige, når de er i deres embeder. Mens de kan ræsonnerere frit i offentlige sammenhænge. Gør vi det i dag? Er det rigtigt gjort, når tidligere major Frank Grevil fra Forsvarets Efterretningstjeneste bliver stillet for retten for at have lækket fortrolige oplysninger til Berlingske Tidende? Og hvad med præsten Thorkild Grosbøll, der fortsat er præst i Tårnbæk efter til Weekendavisen at have sagt, at han ikke tror på Gud og genopstandelsen.

»Men for Kant og for det åbne samfunds skyld håber jeg, at domstolene vil beskytte den frie offentlighed ved at slå hårdt ned på TV2 og Dagbladet Information.«

»Kant ville vende sig i sin grav over at høre om præsten og majoren. Det vil han, fordi de ikke adlyder i de sammenhænge, hvor de netop er pålagt at adlyde. Harmen mod Grosbøll opstår, fordi han både vil være præst med præstebolig og samtidig være fri over for det præsteløfte, han har afgivet. Det er en skandale, at han fortsat er præst i den danske folkekirke. Det væsentlige er, at der eksisterer et præsteløfte, der skal tages alvorligt, men det gør biskoppen fra Helsingør tilsyneladende ikke. Major Frank Grevil sad i et embede og tjente en løn, der var betinget af en fortrolighed om en række informationer, relateret til arbejdet. Når han lækker fortrolige oplysninger, vanskeliggør han tjenestens fremtidige opgaveløsning. Forsvarets Efterretningstjeneste får selvfølgelig kun fortrolige oplysninger, hvis kilderne kan ►

- ▶ være helt sikre på, at de ikke afsløres. Hvis man accepterer, at der lækkes informationer, så kan man lige så godt nedlægge tjenesten. Så kan Frank Grevil godt sige, at han fulgte sin samvittighed i samfundets tjeneste. Til det kan man sige, at samvittigheden faktisk tæller som argument. Samvittigheden er meget højt vurderet i vores protestantiske kultur. Hvis folk siger, at deres samvittighed byder dem et eller andet, så har man altid en vis respekt for det. Men det kan komme i konflikt med almindelig borgerlig orden. Det må ikke være en major, der afgør hvilke

»Kant ville vende sig i sin grav over at høre om præsten og majoren. Det vil han, fordi de ikke adlyder i de sammenhænge, hvor de netop er pålagt at adlyde.«

regler, der skal gælde for en efterretningstjeneste. Han kan påberåbe sig sin samvittighed og tage konsekvenserne af den, men han skal straffes for sin ulydighed,« siger Henrik Gade Jensen.

Feje og falske mennesker

Oplysning er menneskets udgang af dets selvfor skyldte umyndighed. Sådan skriver Kant i 1783, hvor han også udpeger mangel på mod, ubeslutsomhed, dovenskab og fejhed som de egenskaber, der forhindrer mennesker i at være oplyste og myndige.

Henrik Gade Jensen mener ikke alene, at han som borger har ytringsfrihed. Han mener også, at man som intellektuel nogle gange har en forpligtelse til at blande sig i offentlige anliggender. Men har han selv været tilstrækkeligt modig, når han nedlagde sin egen hjemmeside, sin egen offentlige kanal, da han i sin tid fik jobbet som presserådgiver for kirkeministeren? Eller har han været fej?

»Det var ikke foreneligt med mit job som presserådgiver at føre mine personlige synspunkter stærkt frem ved siden af. Der er tid til at tale og tid til at tie. Jeg føler mig på ingen måde ramt af den fejhed, Kant taler om,« siger han.

Er der andre som burde gøre det?

»Ja, andre har i højere grad grund til at føle sig ramt. Jeg vil sige det på den måde, at mennesker tit undskylder deres fejhed med loyalitet, misforstået loyalitet over for deres arbejdsgiver. Selvfølgelig vil det nok være problematisk, hvis for eksempel en dommer gik ud med markante udtalelser på 'hard-core issues'. Men lidt mere frie fugle som præster, universitetsfolk og gymnasielærere kunne sagtens deltage mere i den offentlige debat, end de gør. Blandt disse mennesker synes jeg, der er meget selvfor skyldt umyndighed. Det er okay at være uenig. Del jer efter anskuelser. Sådan er demokratiet. Men i dag er det mest irriterende at møde mennesker, som man er enige med, men som ikke tør sige det offentligt. Det er fejt at forfalske sine holdninger. Det er fejt at sige én ting privat og noget andet offentligt. Vi kan ikke bebrejde en analfabet, at han ikke skriver et læserbrev, men vi kan bebrejde en intellektuel – ikke at han er uenig med en, men at han er enig med en privat, men ikke tør stå offentligt frem med sit synspunkt,« siger Henrik Gade Jensen og fortsætter:

»Jeg er ikke sandhedsapostel. Men vi kan se fra historien, at uoprigtige offentlige tilkendegivelser resulterer i meget uheldige konsekvenser for samfundet, fordi offentligheden så ikke fungerer som korrektiv eller 'sandhedskilde' som i traditionen fra Kant. Problemet er, at hver enkelt borger har interesse i at følge strømmen og udtrykke sig politisk korrekt, da omkostningerne ved at ytre sig kontrært kan være kolossale. Videnskabsmanden Pascal sagde det på den måde, at 'sandheden er nyttig for dem, til hvem den siges, men skadelig for dem, som siger den, da de derved gør sig forhadte'.«

Indre eksil

Immanuel Kant taler om, at en tidsalder kan forbyde sig mod at gøre fremskridt i oplysningen ved en sammensværgelse, der forhindrer udvidelse af erkendelser og udrensning af fejltagelser. Men hører sådanne sammensværgelser ikke fortiden til. Er det ikke paranoia eller intellektuelt uredeligt at

påstå, at der er emner som for eksempel indvandrerspørgsmålet, der ikke lader sig debattere offentligt?

»Med hensyn til muligheden for frit at diskutere indvandrerspørgsmålet så er situationen helt anderledes end for 10-15 år siden. Det er ikke så politisk ukorrekt mere, selv om der stadig er kraftige tabuiseringer. Der er hele tiden en 'lipservice', der skal betales. Det vil sige politisk korrekte besværgelser skal aflires, før man kommer til sagen. Men set i et større perspektiv, og altså ikke kun som debattør anno 2004, men som filosof og deltager i en totusindårig åndshistorie, vil jeg sige, at der til alle tider er dominerende tidsånd og meninger, der resulterer i hekseprocesser mod anderledes tænkende. Og som intellektuel er det et spændende problem at undersøge, hvordan forholdet er mellem den enkeltes særlige synspunkter og den dominerende offentlighed. Som enkeltperson kan man sige den imod, men det er som regel selvmord. Alternativt kan man emigrere eller gå i indre eksil og kun skrive til sin

»... som filosof og deltager i en totusindårig åndshistorie, vil jeg sige, at der til alle tider er dominerende tidsånd og meninger, der resulterer i hekseprocesser mod anderledes tænkende.«

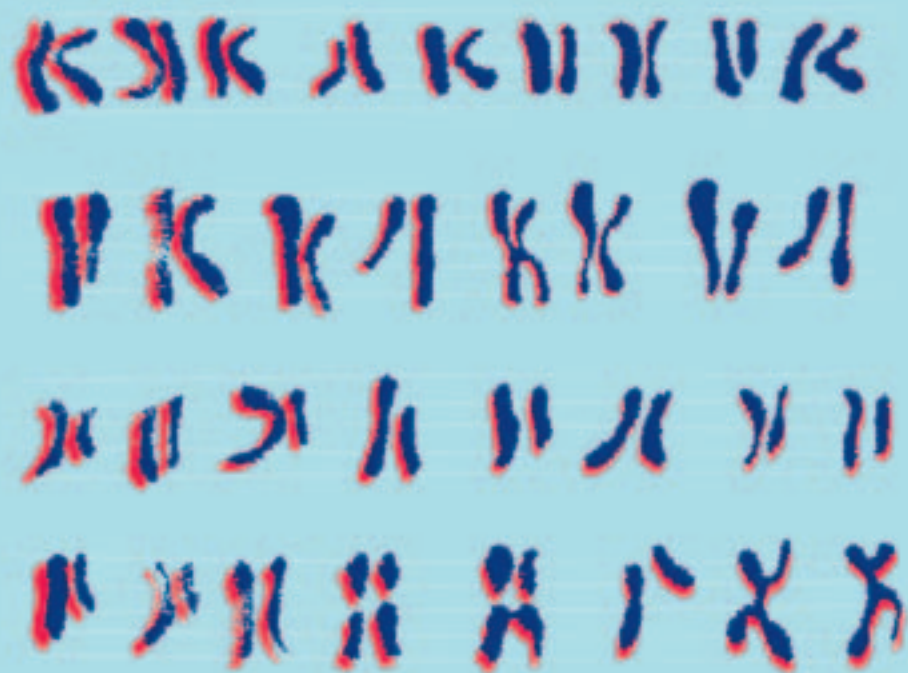
dagbog, mens man venter på bedre tidsånder,« siger Henrik Gade Jensen.

Hvilken af disse muligheder vælger du?

»Jeg er gået i et foreløbigt indre eksil. Men tidsånder kommer og går, og tidsånden er i øjeblikket under hastig forandring. Hverken Klaus Rifbjerg eller Carsten Jensen er mere sandhedsorakler. Faktisk er vi begyndt at grine af det, som de siger. Og det er en helt anderledes situation end for bare tre eller fem år siden.« ▲

Claus Holm
clho@dpu.dk

SPILLERUM

...uddannelse kan kompensere for manglende talent
- ikke mangel på engagement!

Vores uddannelser gør en forskel - vil du?

Den dybe grøft mellem teori og praksis inden for de videregående uddannelser forhindrer et godt samarbejde mellem teori- og praktiksteder. Professor i filosofi Anders Lindseth fra Norge forsøger at stoppe grøftegraveriet ved at organisere videregående uddannelse på en ny og usnobbet måde.

Snobber graver grøfter dybere

FOTO: POLFOTO

* Teori er et. Praksis desværre noget helt andet. Og det er et stort problem, som ikke mindst lærere og studerende på landets lærer- og pædagogseminarier kender alt for godt til. Læser man bare lidt i Danmarks Evalueringsinstituts evalueringer af lærer- og pædagoguddannelsen fra 2003 står det hurtigt klart, at et reelt samarbejde mellem seminarium og praktiksted mangler. Men hvorfor denne mangel? Hvorfor er teori- og praktiksteder så selvtilstrækkelige?

»Det er ikke så enkelt at svare på, men der eksisterer en lang tradition for dannelsessnobisme i vo-

res kultur. Det betyder, at lærere på de videregående uddannelser har en tendens til ikke at tage de livserfaringer, som elever eller studerende har med sig, alvorligt. I stedet betragtes disse erfaringer som et ukvalificeret udgangspunkt,« siger professor Anders Lindseth fra Høgskolen i Bodø i Norge.

To slags snobber

Anders Lindseths idé om dannelsessnobber er en side af det samarbejdsproblem, der hverken i Norge eller Danmark er undersøgt i større empiriske un-

dersøgelser. En anden side af problemet kunne være praksis-snobber. I en dansk sammenhæng har vi en idé om ligeværd og en jantelov – du skal ikke tro, du er noget! – der måske i lige så høj grad bidrager til et mangelfuldt samarbejde mellem de videregående uddannelser og praktikstederne? Men hvordan står det til i Norge?

»Det er også en del af problemet i Norge. Jeg kender det fra norske sygeplejersker. De siger: 'Det er os, der har erfaring og praksis inde på kroppen. Teoretikerne vil have os til noget, som ikke har relevans for vores praksis', fortæller Anders Lindseth og fortsætter:

»Oprindeligt foregik uddannelse af sygeplejersker ved hospitalerne. Tæt op og ned ad praksis. Men i dag hører uddannelsen til ved de norske højskoler. Det betyder, at de norske sygeplejelærere siger: 'På hospitalerne var vi A-holdet, nu er vi B-holdet. Skal vi nu tilpasse os denne videnskabelige verden fuldstændigt? Det vil vi egentlig ikke, og vi er slet ikke sikre på, at den er nyttig for os.' Jeg forstår godt deres argumentation. De norske sygeplejelærere bliver bedt om at erhverve sig adjunkt- og lektorstatus, men for at de kan gøre det, så må de gøre brug af videnskabelige metoder, der fjerner dem fra praksis.«

Interessante erfaringer

Anders Lindseth har sine rødder i arbejderklassen. Men er i dag et helt andet sted. Det skyldes, at han først tog en gymnasieuddannelse. Dernæst blev han universitetsuddannet, og i dag er han som professor i filosofi akademiker på højeste niveau. Det betyder også, at han ofte sidder i rum tapetserede med bøger, der, selv når de vender ham ryggen, er nogle af hans bedste venner. Alligevel går han ikke ind for en uddannelse, der alene består i at læse bøger i lænestolen som vejen til et kyndigt, dueligt eller lyk-

keligt liv. Men hvilken rolle skal bøgerne og teoriene så spille for ikke at gøre praktiske erfaringer ugyldige?

»Masteruddannelsen i Praktisk Kundskab ved Bodø universitet starter med et skrivekursus, hvor de studerende i et almindeligt sprog skal fortælle om en væsentlig erfaring fra deres praksis. I fortællingerne kommer det frem, at de har erfaringer med sig, som de ikke er færdige med, men som på en eller anden vis sidder i kroppen på dem. Og vi giver dem så en mulighed for at tage erfaringerne op og reflektere over dem. Men på en måde, der bringer erfaringen ud over dem selv. De skal sætte ord på, hvad det almene og interessante i erfaringen er. Og til at hjælpe dem med dette er filosofisk litteratur oftest meget brugbar. Filosofi har altid været et forsøg på at reflektere over praktiske livserfaringer,« fortæller han.

Men hvordan sikrer man, at det ikke alene handler om personlige idiosyncrasier, men også bliver videnskabeligt interessant?

»Måske kan jeg bedst forklare det med et konkret eksempel. I øjeblikket har jeg en masse studenter, der skal op til eksamen. En af dem – en psykiatrisk sygeplejerske – vejledte jeg i går. Hun har skrevet om en kvinde, der blev tvangsindlagt på hendes afdeling. Kvinden blev fundet på kirkegården grædende og råbende. Hun havde mistet sit barn, og man var bange for, at hun var blevet psykotisk. Da jeg læste sygeplejerskens fortælling, kunne jeg mærke, at hun holdt noget tilbage. Hvorfor skrev hun om denne kvindes situation? Det viste sig, at hun kendte patienten fra en sorggruppe. Sygeplejersken havde nemlig selv mistet et barn. Udfordringen for mig som lærer er så at få hende væk fra den typiske psykiatriske tilgang med fokus på sundhed, sorgbearbejdning og patologisk sorg og hen til spørgsmålet om,

hvad det betyder at miste et barn. Det egentlig interessante filosofiske spørgsmål er, hvad det vil sige at miste, og det handler ikke specielt om hendes erfaring. Det er noget grundlæggende ved livet at miste,« siger Anders Lindseth.

Venlighed og forstandighed

»Idéen om, at man først skal tage en videregående uddannelse, og så skal man bare gå ud og bruge det, man har lært i praksis, fungerer ikke. Ofte gør man slet ikke brug af teoriene, fordi man ikke kan se en sammenhæng til praksis. Resultatet er, at den resource, der ligger i et møde mellem teori og praksis bliver dårligt udnyttet. I stedet bliver de studerende blot socialiseret ind i en praksis fuld af traditioner med alle dens vaner og uvaner. Det er et problem, og min erfaring er, at praktikerne viser større forståelse for problemet end teoretikerne. Den gruppe af kolleger, som får flest rynker i panden, når de hører om uddannelsen i Praktisk Kundskab, er forskere fra den teoretiske akademiske tradition,« siger Anders Lindseth og fortsætter:

»Egentlig er det mærkeligt, for jeg er slet ikke interesseret i at pille ved teoriernes væsentlige betydning. Tværtimod. Filosofen Kant siger, at man skal vove at bruge sin forstand – og så vil jeg gerne tilføje, at så er det nok meget godt at have set nogle andre gøre det. Når jeg taler om ligeværdighed, så handler det om, at studenternes egne erfaringer er væsentlige at inddrage. Ikke andet og mere end det. Forholdet mellem lærer og elev er asymmetrisk. Der er niveauforskel – og læreren skal hjælpe eleven til at aktualisere sin erfaring på et højere videnskabeligt niveau. Idéen om, at uddannelsen kan køres som en dialog mellem gode venner, duer ikke. Venskab er en smuk ting, men forholdet mellem en lærer og en elev

Anders Lindseth,

her halvt gemt bag Florence Nightingale, er professor ved Høgskolen i Bodø og på programmet ved konferencen 'Philosophical Practice – A Question of Bildung?', der finder sted den 3.-6. august. Læs mere på www.dpu.dk/konferencer.

må ikke blive til en venskabsrelation. En asymmetri og en vis afstand er nødvendig, såvel i uddannelses- som i andre tilsvarende faglige sammenhænge. Hvis jeg var patient på et sygehus, ville jeg gerne møde ansvarsbevidste og venlige læger og sygeplejersker. Ikke venner. De ville være forstyrrende.« ▲

Claus Holm
clho@dpu.dk

Danmarks
The Danish **Pædagogiske Universitet**
University of Education

www.dpu.dk
www.dpu.dk/uddannelser

Masteruddannelser

- Voksenuddannelse, sundhedspædagogik, professionsudvikling, specialpædagogik, børnelitteratur, vejledning, fleksibelt forløb.

Ansøgninger til ledige pladser modtages frem til studiestart i september.

Kandidatuddannelser

- Pædagogisk psykologi, pædagogisk sociologi, pædagogisk antropologi, pædagogisk filosofi, generel pædagogik, didaktik - dansk eller matematik.

Ansøgningsfrist 1. juli.

Læs mere om pædagogiske uddannelser på universitetet på:

www.dpu.dk/uddannelser

Har du spørgsmål om uddannelserne, kan du kontakte studiekontoret på telefon 8888 9600.

Læs !les Läs

FOTO: PLOFOTO

Svenske børn læser flere bøger i deres fritid end danske. Men der er ingen grund til at gå i panik. Danske børn læser fortsat lige så meget som for 10 år siden, trods konkurrencen fra billedmedierne. Undersøgelse fra Center for Børnelitteratur peger på, hvordan børns læselyst kan fremmes.

* Er bogens fremtid truet? Nej, slet ikke. Samlet læser 9-12-årige danske børn i gennemsnit 2,8 bøger om måneden. Tallene er ganske vist noget lavere end i Norge og Sverige, men ikke alarmende. I Norge læser de 9-12-årige i gennemsnit 3,5 bøger, mens svenske børn topper med 4 bøger om måneden.

Det er nogle af konklusionerne i en undersøgelse af læsevaner blandt børn i Skandinavien lavet af forskningsassistent Anette Øster fra Center for Børnelitteratur ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Undersøgelsen 'Læs !les Läs' viser, at i alle tre lande læser piger mere end drenge. Mens 63 procent af de danske piger læser mindst flere gange om ugen, er tallet for drengene på 47 procent. Begge køn er imidlertid fælles om, at læsningen falder med alderen. Frafaldet sker tidligst i Danmark, hvor børn allerede i overgangen mellem 3. og 4. klasse begynder at læse mindre. Det er et frafald, som ikke ses i samme omfang i Norge og Sverige, hvor interessen for fritidslæsning bevares frem til teenageårene. ►

► Kedelige classesæt

I undersøgelsen fortæller flere af de danske børn, at skolen er med til at dræbe deres interesse for bøger, fordi bøger i skoleregi ofte ikke appellerer til dem. Ifølge Anette Øster kan utilfredsheden med skolens litteratur skyldes, at mange classesæt er utidssvarende.

»Når jeg ser på de danske lister, undrer det mig, at der er så mange bøger fra vores generation og vores forældres generation. Svend Åge Madsens 'Jagten på et menneske' og Hans Scherfigs 'Det forsmåede Forår' optræder højt på nogle af listerne over de mest læste bøger, og det er ikke, fordi de 14-15-årige selv har valgt dem. Det er, fordi de har været en del af skolens classesæt. Det er klart, at eleverne i løbet af deres skoletid, skal præsenteres for visse klassikere – som Torben Weinreich fra samme Center for Børnelitteratur har argumenteret for. For hvis de ikke læser dem i skolen, møder de dem aldrig. Men det er også vigtigt, at man giver børnene adgang til mere

»Jo oftere børn præsenteres for bøger, der ikke fænger, jo mindre er incitamentet til at gå i gang med at åbne en ny bog.«

af den nyere litteratur, som kan fænge børnene.«

Anette Øster fortæller, at hvis børnene får besked på at læse for eksempel tre bøger inden jul, er lysten til at gå i gang med bog nummer fire og fem ikke så stor, hvis de tre foregående har været for kedelige:

»Jo oftere børn præsenteres for bøger, der ikke fænger, jo mindre er incitamentet til at gå i gang med at åbne en ny bog.«

Dregebøger og pigebøger

Ifølge Anette Øster bør undersøgelsens opgørelser over de mest læste bøger give anledning til, at

lærere og skolebibliotekarer bliver opmærksomme på nogle af de interessante alternativer inden for især nyere litteratur.

»Derfor siger flere ældre børn, at fritidslæsning signalerer, at man ikke har noget liv. En pige i aldersgruppen 14-15-årige skriver sågar, at hun blev stemplet som nørd, fordi hun læste en bog hver tredje dag.«

»Danmark har et af verdens bedste bibliotekssystemer, og der udgives flere nye børnebøger end i Norge og Sverige, så forudsætningerne for at tilgodese børnenes interesser burde være i orden,« siger hun.

Blandt de forfatterskaber, som Anette Øster vurderer ville kunne berøre børn og unge i dag, er for eksempel Melvin Burgess' 'Hadets by' – en grim science fiction for drenge om to unge fra hver sin rivaliserende familie, der skal indgå i et arrangeret ægteskab.. Andre oplagte kandidater er Martin Petersens 'Med ilden i ryggen' og efterfølgeren 'Adams Fest' om en ung mand med hukommelsestab, der efter 2. verdenskrig møder pigen Sandra. Blandt de andre mindre læste nye bøger med klar børneappel finder man også ungdomsbøger af Kim Fupz Aakeson, Jesper Wung-Sung, Louis Jensen og Bent Haller.

Ud over Harry Potter-bøgerne er Jaqueline Wilsons 'Hemmeligheder om mig' en af de få nye bøger, som optræder på favoritlisterne i undersøgelsen.

»Fordelt på drenge og piger viser listerne, at drenge generelt gerne vil underholdes. Deres foretrukne genrer er krimier, gyserhistorier og spændingsromaner. Piger læser virkelighedsnære bøger,

hestebøger, eventyr og fantastiske fortællinger. For begge køn gælder det, at de gerne læser bøger om børn, som er to-tre år ældre end dem selv,« siger Anette Øster.

Bøger er for nørder

I undersøgelsen er de skandinaviske unge blevet bedt om at forklare, hvorfor de læser mere eller mindre end tidligere. Selv om læseundersøgelsen viser, at de seneste 10 års fremkomst af billedmedier ikke har mindsket børns læsning, så viser besvarelsenerne også, at bøger ikke opfattes som en uundværlig del af et smart, aktivt ungdomsliv. Tværtimod ►

Center for Børnelitteratur gennemførte i 2000 en undersøgelse af de 9-12-åriges læsevaner og året efter en undersøgelse af de 14-15-åriges læsevaner. I januar/februar 2003 gennemførte Center for Børnelitteratur en tilsvarende undersøgelse af de norske og svenske børns læsevaner. Den norsk-svenske undersøgelse havde ligesom den danske undersøgelse til formål at se på læsningens omfang, læsningens art, og hvordan børn og unges læsevaner ændres med alderen. Undersøgelsen skulle desuden se på, hvilke initiativer de tre lande har taget til fremme af bøger og læsning gennem de seneste år. Undersøgelsen omfatter kun læsning af bøger.

Undersøgelsen 'Læs !les Läs. Læsevaner og børnebogs-kampagner i Norden' er lavet af forskningsassistent Anette Øster og netop udkommet på Roskilde Universitetsforlag.

FOTO: POLFOTO

- ▶ oplever en del af de skandinaviske børn på de ældste klassetrin, at læsning signalerer social isolation, fortæller Anette Øster.

»De ældre børn forbinder læsning af bøger i fritiden med en børneidentitet. De er meget opmærksomme på, at yngre børn har adgang til færre muligheder og har mindre frihed, hvorimod ældre børn er socialt aktive. Derfor siger flere ældre børn, at fritidslæsning signalerer, at man ikke har noget liv. En pige i aldersgruppen 14-15-årige skriver sågar, at hun blev stemplet som nørd, fordi hun læste en bog hver tredje dag«.

Ligesom i Danmark har man i en række andre lande gennemført kampanjer for at fremme unges læsning. I Norge kommer gymnasieelever for ek-

»Hvis rollemodellerne i hjemmet mangler, vil læsning blive opfattet som noget, man kun gør i en institutionel sammenhæng, ikke i sin fritid.«

sempel på besøg i grundskolens ældste klasser for at fortæller om bøger, de har haft store oplevelser med. I Australien bruger man kendte sportsfolk til at forklare, at det er cool at læse bøger.

Anette Øster understreger dog, at frafaldet blandt danske teenagere skal tages med et gran salt.

»Det ville selvfølgelig være dejligt, hvis teenagerne læste en masse bøger for deres egen fornøjelses skyld. Men vi skal passe på med, hvad vi kræver af dem. De skal også have tid til at dyrke sport, være sammen med venner osv. Vi skal med andre ord ikke bare stopfodre børnene med bøger,« siger Anette Øster, som er tilhænger af, at unges fritidslæsning skal fremmes ved at appellere til deres læselyst.

Indsigt og færdigheder

Når interessen for at læse bøger blandt danske børn dykker, når de lige har lært at læse i 3.-4. klasse, kan det forekomme paradoksalt. Men ifølge Anette Øster kan det hænge sammen med, at overgangen fra

letlæsningsbøger til mere komplekse bøger opleves som svær.

»Hvis man skal bevare børnene som læsere, er det vigtigt, at man ser på mere end færdighederne. Børnene skal også introduceres til det univers, man finder i litteraturen. På de mindste klassetrin bør man gøre mere for at forklare børnene, hvad litteratur er – fortælle om de litterære virkemidler, genrer, fortælleformer og spændingskurver på et niveau, som er tilpasset elevernes forudsætninger og interesse. Hvis man vækker interessen for bøger, øger man også muligheden for at børnene fastholder interessen, når de er blevet for gamle til letlæsningsbøger. Dermed når de at opdage, hvad den gode litteratur kan gøre ved dem. Børn, som for eksempel stifter bekendtskab med Harry Potter eller Ringenes Herre, opdager, at bøger kan handle om ting, de slet ikke havde forestillet sig – og af undersøgelsen fremgår det, at det har fået dem til at læse andre bøger af samme sværhedsgrad.«

Anette Øster tilføjer, at læsefærdigheder i form af læsehastighed og evnen til at forstå det, man læser, også har stor betydning for lysten til at læse i fritiden.

Når svenske børn læser mere end danske, kan en del af forklaringen være, at svenske børn ifølge PISA-undersøgelsen generelt er bedre læsere. Undersøgelsen kan dog ikke dokumentere denne sammenhæng entydigt,« siger Anette Øster.

»Men det er klart, at hvis det falder én let at læse, så er det oplagt at læse lidt mere. En pige skriver for eksempel, at jo mere hun læser, desto bedre bliver hun, og jo mere har hun lyst til det. Det samme svarmønster går igen blandt andre børn, som siger, at de læser mere, fordi de læser hurtigere og de forstår mere.«

Rollemodeller

Lysten til at læse handler imidlertid ikke kun om skolens muligheder for at fremme eller hæmme interesse og færdighed. Ifølge Anette Øster hænger læselyst også sammen med, om der er tradition for at læse i hjemmet.

Anette Øster

er cand.mag. i litteraturvidenskab og sproglig rådgivning og forskningsassistent ved Center for Børnelitteratur. Hun har sammen med Torben Weinreich udgivet to bøger om læsevaner og læsefærdighed. 'Børn læser bøger' (2000) og 'Den dyrebare tid' (2001).

»Hidtil har man fokuseret meget på skolens rolle. Men skolen kan ikke gøre det alene. Det er også vigtigt, at børnene fra deres eget hjem oplever, at de voksne læser bøger af lyst. Hvis rollemodellerne i hjemmet mangler, vil læsning blive opfattet som noget, man kun gør i en institutionel sammenhæng, ikke i sin fritid,« siger Anette Øster og henviser til, at det af den danske del af undersøgelsen fremgår, at børn, som ikke har fået læst højt hjemme, læser mindre end deres jævnaldrende i deres fritid.

»Jeg tror, at hvis man bare én gang har fået vakt læseglæden og er blevet grebet af dét, som litteraturen kan, så tror jeg, at glæden varer ved. Der kan være perioder, hvor man ikke læser, og perioder, hvor man læser meget. Men når man først er blevet fanget ind af universet, tror jeg, det holder. Vi har tidligere gisnet om, at Harry Potter-bøgerne fik flere til at læse, og det dokumenterer undersøgelsen. I Norge og Sverige ligger J. K. Rowlings Harry Potter-bøger nummer et på de fleste af børnenes lister over yndlingsbøger. Så Harry Potter har åbenbart ramt noget, som fænger både drenge og piger.« ▲

Jakob Albrecht
jaal@dpu.dk

Forlaget for pædagogik, filosofi, psykologi, antropologi og sociologi

Pædagogik

Pen og Blækhuus

– nye og gamle tingseventyr med
litteraturpædagogisk efterskrift
H.C. Andersen m.fl.
105 sider • Pris: 150,- kr. • ISBN 87 7613 032 0

Didaktik på kryds og tværs

Karsten Schnack (red.)
392 sider • Pris: 385,- kr. • ISBN 87 7613 023 1

Children, Play, and Time

Essays on the art of transforming
stress to joyful challenges
Hans Henrik Knoop (Ed.)
113 sider • Pris: 220,- kr. • ISBN 87 7613 044 4

Perspektiver på dansk

Helle Rørbech og Bente Meyer (red.)
125 sider • Pris: 210,- kr. • ISBN 87 7613 037 1

Pædagogisk sociologi

En Antologi
Inge M. Bryderup (red.)
456 sider • Pris: 198,- kr. • ISBN 87 7701 991 1

Inkluderingshåndbogen

Tony Booth og Mel Ainscow
Oversat og bearbejdet af Kirsten Baltzer og Susan Tetler
108 sider • Pris: 675,- kr. • ISBN 87 7613 045 2
Fri kopiret

Køb direkte: www.dpb.dpu.dk – bogsalg@dpb.dpu.dk

Læs mere om forlagets andre udgivelser: www.dpu.dk/forlag

Maskinel magasinpost

Danmarks
The Danish **Pædagogiske Universitet**
University of Education

Emdrupvej 101
2400 København NV

T: 8888 9000
F: 8888 9001

www.dpu.dk

ISSN nr.: 1601-5754

